

Ikvienai bibliotēkai iesakāms izstrādāt novadpētniecības kolekciju un pakalpojumu publicitātes stratēģiju dažādām mērķauditorijām, apsverot šādus jautājumus: kādēļ vēstām? Ko vēlamies pavēstīt? Kas ir vēstījuma mērķauditorija? Vēstījuma veids, saturs un publicitātes kanāli jāizvēlas atbilstoši konkrētās mērķauditorijas vajadzībām.

Aptaujājot bibliotekārus Bibliotēku novadpētniecības konferencē 2018. gada 20. septembrī Kuldīgā, kā efektīvākie novadpētniecības materiālu publicitātes veidi Latvijā tika izvirzīti:

- Mutvārdu komunikācija, personisks kontakts (arī aizsūtot personisku ielūgumu).
- Temata izvēle atbilstoši mērķauditorijas interesēm.
- Tiesšaistes pieejas nodrošināšana novadpētniecības resursiem.
- Informācijas publicēšana sociālajos tīklos.
- Piedalīšanās liela mēroga projektos (“Zudusī Latvija” u. c.): lielāka publicitāte, lielāks apmeklētāju skaits.
- Izstrādājot atšķirīgas publicitātes stratēģijas dažādām mērķauditorijām.
- Svarīgi, lai iedzīvotāji paši piedalītos kāda pasākuma veidošanā.
- Publicitāte digitālajā vidē, ar mūsdienīgām tehnoloģijām (tomēr mazajās reģionu bibliotēkās efektīvāki ir tradicionālie bibliotēku popularizēšanas veidi: vietējā avīze, afiša, reklāma bibliotēkas vai citu iestāžu informācijas stendos u. tml.).

Turpinājumā uzskaitīti Latvijas bibliotēkās izmantotie novadpētniecības popularizēšanas veidi un metodes.

- **Maksimāli pamanāmas, piesaistošas, viegli pieejamas, saprotamas, ērti lietojamas, mūsdienīgas un komfortablas novadpētniecības informācijas vides izveide bibliotēkā:**
  - informatīvas norādes (virziena, uz plauktiem, sienām, informācijas displejā);
  - reklāma un reprezentatīvie materiāli (plakāti, afišas, bukleti u. c.);
  - specializētas novadpētniecības lasītavas vai stūrīša izveidošana;
  - darbam ar novadpētniecības materiāliem un to eksponēšanai, popularizēšanai piemērotas mēbeles, tehniskais un tehnoloģiskais aprīkojums (prezentācijas plaukti, informācijas stendi, vitrīnas, e-kiosks, informācijas displejs, interaktīvā tāfele);
  - loģiski strukturēts krājums (tematiski, pēc UDK);
  - novadpētniecības izdevumu marķēšana ar uzlīmēm;
  - priekšmetiskas laika liecības, lietišķie materiāli kā novadpētniecības krājuma popularizēšanas līdzeklis (piemēram, kādā bibliotēkā novadpētniecības stūrītī ir novietots antīks rakstāmgalds ar senu rakstāmmašīnu, kas piesaista uzmanību un ieinteresē apmeklētājus ieskatīties novadpētniecības krājumā). Jo īpaši bērniem uzmanības piesaistīšanai nepieciešamas taustāmas un neparastas lietas. Vērtīgi, ja šīs lietas ir ar jēgu, kontekstu, ja tās palīdz atdzīvoties stāstiem, palīdz izskaidrot kādu notikumu būtību.

‡ Viena no interesantām inovācijām, kas apliecināja, ka novadpētniecības darbu popularizēt iespējams jau tad, kad potenciālais bibliotēkas lietotājs vēl nemaz nav bibliotēkā ienācis, bija Līvānu novada

Centrālās bibliotēkas Latvijas valsts simtgades projekts – multimedāls izgaismojums “Gaismas Stāstnieks”: <https://www.youtube.com/watch?v=AwOi-1YV2U0>. Uz bibliotēkas ēkas fasādes tika projicēti vizualizēti literārā konkursa par Līvāniem darbu fragmenti, no kuriem bija izveidoti 7 stāsti. Tie bija gan izlasāmi uz bibliotēkas ēkas, gan arī paralēli tika atskaņoti bērnu balsīs. 7 mainīgas gaismas iezīmēja katra stāsta nokrāsu. (Apaļā galda diskusijas par 2017. gadu Latvijas publiskajās bibliotēkās: Līvānu reģions = Līvānu un Ilūkstes novadu bibliotēkas 2017. gadā. Inta Vērđiņa. Rīga, 21.03.2018. 10. lpp. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/20296331.pdf>.)

○ **Mutvārdu komunikācija (“cilvēks-cilvēkam”). Individuāli ielūgumi.**

Tieša un individualizēta pieeja, it īpaši starppersoniskā komunikācijā, ļauj efektīvi sasniegt mērķauditoriju. Arī personiski adresēts ielūgums (gan klātienē, gan pa tālruni, gan e-pastā) liek justies īpašam un gaidītam.

○ **Informācijas nosūtīšana novada iedzīvotājiem un citiem interesentiem.**

Informāciju var nosūtīt pa pastu, e-pastu, izmantojot SMS vai “WhatsApp” lietotni. Piemēram, Alūksnes pilsētas bibliotēkā ir īpaši izveidotas lasītāju grupas pēc interesēm (arī novadpētnieku, vēstures interesentu grupa), kuras ar SMS starpniecību informē par bibliotēkā gaidāmajiem grupas interesēm atbilstošiem pasākumiem. Savukārt Balvu Centrālajā bibliotēkā 2020. gadā tika aizsāka reģiona e-jaunumu sagatavošana un izsūtīšana iepriekš apzinātai cilvēku kopai, kuri vēlas regulāri savā e-pastā saņemt jaunākās publikācijas avīzēs un žurnālos, kas tematiski skar Balvu reģionu (cilvēkus, notikumus, vietas u. t. t.).

Tiešā pasta sūtījumos var ievietot reklāmas ieliktni – izņemamu reklāmas lapu vai bukletu, ko nosūta kopā ar žurnālu vai citu sūtījumu. Šādā gadījumā nav nepieciešams veidot adresātu sarakstu.

○ **Informatīvie materiāli. Lapaņas. Bukleti. Brošūras. Faktu lapas.**

Šajos publicitātes materiālos var piedāvāt:

- pamatinformāciju par bibliotēkas novadpētniecības krājumu un pakalpojumiem;
- svarīgāko informāciju par novadu, apskates vietām novadā;
- novadnieku, ielu un vietvārdu sarakstus,
- svarīgāko vēstures faktu uzskaitījumu;
- pamatinformāciju par dažādiem novadpētniecības tematiem;
- atbildes uz biežāk uzdotajiem jautājumiem novadpētniecībā;
- lietišķus padomus, ievadu novadpētniecības darbā, piemēram, “Kā sākt izpēti” u. t. t.
- bibliotēkas novadpētniecības pasākumu un aktivitāšu programmas.

○ **Ceļveži:**

- bibliotēkas novadpētniecības resursu (kolekciju) ceļvedis;
- pagasta / pilsētas / novada ceļvedis;
- interneta resursu ceļvedis par pagastu/novadu/reģionu;
- novada kultūras mantojuma ceļvedis.

☞ Preiļu novada interneta ceļvedis:
<http://www.preilubiblioteka.lv/index.php?mod=articles&menu=24&smenu=1>

☞ Jelgavas pilsētas bibliotēkas saraksts “Jelgavas pilsētas pašvaldības institūcijas”:
<http://www.jelgavasbiblioteka.lv/par-jelgavu/jelgava-interneta/>

○ **Kartes.**

Lai uzskatāmi attēlotu vietas, notikumus, tiek veidotas kartes.

☞ Trikātas skolas bibliotēkā izveidota Trikātas pagasta represēto cilvēku māju, no kurām sākās ceļš uz Sibīriju, karte.

☞ Strenču bibliotēkā 2017. gadā sadarbībā ar vidusskolu organizēts pasākums “Pagātnes ainava mūsdienu skatos”. Skolēni *Google Maps* izveidoja digitālu Strenču karti, iezīmējot vietas un pievienojot aprakstus un fotogrāfijas no novadnieka Dāvja Spundes foto kolekcijas, kas atspoguļo Strenču pilsētas pārvērtības: dažādus objektus mūsdienās un pagātnē. Pieejams: <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1CAGFLYATHmLsMS1lhteAolNLaxtVQUkh&ll=57.62416050546618%2C25.69234904999996&z=15> (Smiltenes, Strenču, Valkas novadu publisko bibliotēku darba pārskats par 2017. gadu [tiešsaiste]. Valka: Valkas novada centrālā bibliotēka, 2018. Skatīts 25.05.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/496579.html>; 60. lpp.)

☞ Krāslavas novada Svaiņu pagasta bibliotēka veido teritorijas karti, kurā attēlotas bijušās un esošās viensētas, un tiek veidoti šo viensētu iedzīvotāju saraksti. (Krāslavas reģiona publisko bibliotēku pārskats par 2019. gadu [tiešsaiste]. 2020. Skatīts 25.05.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/836870.html> ; 44. lpp.)

☞ Nozīmīgs papildinājums Bunkas pagasta Krotas bibliotēkas novadpētniecības krājumam ir pasūtītā un izgatavotā Krotas ciema vēsturiskās apbūves karte. Rūpīga izpētes darba rezultātā tapusi karte, kurā atzīmētas visas bijušās un esošās Krotas mājas, kā arī padomju laika ielu nosaukumi. Darbs pie pētniecības tiks turpināts. Izgatavotā karte glabājas bibliotēkā pie sienas visu apmeklētāju apskatei. (Liepājas reģiona bibliotēku 2020. gada pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Liepāja, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901734.html>; 43. lpp.)

○ **Atsevišķas kolekcijas vai ieteicamo izdevumu par novadu bibliogrāfiskā saraksta izveide.**

Kolekcija (vai bibliogrāfija), kurā apkopoti tādi novadpētniecības materiāli, kas ļauj iegūt nozīmīgāko informāciju par novadu (var ietvert arī daiļliteratūru).

○ **Paziņojumi plašsaziņas līdzekļiem jeb preses relīzes.**

○ **Preses konferences.**

Parasti saistītas ar lielākiem projektiem.

○ **Intervijas medijiem.**

○ **Suvenīri.**

Liela daļa bibliotēku suvenīru ir saistīti ar novadpētniecības kolekcijām:

- senu attēlu reprodukcijas;
- pastkartes, atklātņu komplekti par reģionu;

- magnēti, krūzīšu paliktņi, sveces;
- zīmuļi, pildspalvas, klades u. c.

○ **Prezentācijas jeb slaidrādes (arī audiovizuālas).**

Tās tiek demonstrētas pasākumos bibliotēkā un ārpus tās, tiešsaistes portālā *Youtube.com*, *Slideshare.net* vai interesentiem pieejamas bibliotēkas datoros, digitālajos informatīvajos ekrānos bibliotēkas telpās vai pilsētvidē.

☞ Rīgas Centrālās bibliotēkas Šampētera filiālbibliotēkas prezentācija par Šampētera apkaimi Rīgā: vēsture, objekti un novadnieki: <https://www.slideshare.net/sampeteris/sampeteris-apkaime>

○ **Informatīvs stends.**

Veltīts kādam novadniekam, objektam, bibliotēkas vēsturei.

☞ Bunkas pagasta Krotas bibliotēkā ir izveidots stends par Krotē dzimušajiem ievērojamiem cilvēkiem – valodnieku Ati Kronvaldu un dzejnieku Alfrēdu Krūkli. Stendā apskatāms plašs materiālu klāsts: raksti periodikā, fotogrāfijas, vēstules, laikabiedru atmiņas, pasākumu afišas, grāmatas, skolēnu un studentu pētnieciskie darbi, A. Krūkļa paša iesieta un ilustrēta grāmata ar nekur npublicētiem dzejoļiem, kā arī dažas dzejnieka personīgās mantas. Bibliotēkā pie sienas apskatāms arī abu ievērojamo novadnieku dzimtas koks, kā arī ir apkopoti materiāli par viņu senčiem un pēctečiem. (Vēkause, Lita. [Informācija par bibliotēkā izveidoto stendu Krotē dzimušajiem ievērojamiem cilvēkiem – valodniekam Atim Kronvaldam un dzejniekam Alfrēdam Krūklim]. E-pasta ziņojums. 2021. gada 25. maijs.)

Informatīvs stends var atrasties ne tikai bibliotēkā, bet arī pilsētvidē, to var demonstrēt novada pasākumos.

☞ Staļģenes bibliotēka 2019. gada 31. augustā pie ceļa, kas kādreiz veda uz Jaunsvirlaukas skolu, atklāja stendu, uz kura izvietota informācija par 23 pagasta izcilākajām personām un karte ar mājvietām, kur viņi dzīvojuši. (Jelgavas reģiona bibliotēku darba pārskats 2019 [tiešsaiste]. Skatīts 29.05.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/836830.html>; 31. lpp.)

○ **Spēles (galda, interaktīvās, orientēšanās, datorspēles, puzzles), krustvārdu mīklas.**

Izmantojot novadpētniecības resursus, bibliotēkās tiek radītas dažnedažādas spēles. Piemēram, tiek sastādītas krustvārdu mīklas: tās risina skolēni vēstures, latviešu valodas nedēļās, publicē vietējās avīzēs. Populāras ir puzzles ar senajiem pilsētu, vietu attēliem.

☞ Balvu Centrālajā bibliotēkā Balvu reģiona kultūras mantojuma bagātību popularizēšanai un apgūšanai 2020. gadā izveidota interaktīva tiešsaistes spēle “Cik daudz zini par savu reģionu?” (<http://balvurcb.lv/spele/>) Spēlē ir ietverti 10 Balvu reģiona objekti/vietas, par katru jāatbild uz 5 jautājumiem. Atbildes var atrast Balvu reģiona Kultūrvēstures datubāzē. (Balvu reģiona bibliotēku darba pārskats par 2020. gadu [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Balvi, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/898564.html>; 40. lpp.)

☞ Lai popularizētu Jēkabpils pilsētas vēsturi un bibliotēkas novadpētniecības materiālus, Jēkabpils pilsētas bibliotēka 2020. gadā izstrādāja galda spēli “Jēkabpils stāsti”. Spēles uzdevums: nokļūt no Jēkabpils uz Krustpili vai no Krustpils uz Jēkabpili. Spēles gaitu nodrošina klasiska galda spēles metode ar pievienotu mūsdienīgu risinājumu jautājumu uzdošanai – video jautājumi ar kvadrātkoda pieejamību. Par spēlē iekļautajiem objektiem uz spēles laukuma atsevišķā bukletā sniegta informācija, veicinot zināšanas par pilsētas kultūrvēsturi. (Jēkabpils pilsētas bibliotēkas 2020. gada darba pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Jēkabpils, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901513.html>; 4.–5. lpp.)

Galda spēles “Jēkabpils stāsti” dizains

☞ 2020. gadā vairākas Latvijas bibliotēkas (Valkas, Strenču, Smiltenes, Ventspils u. c.) piedalījās Latvijas Drošāka interneta centra “Drossinternets.lv” sadarbībā ar Drošāka interneta vēstnešiem organizētās tiešsaistes spēles “Pilsētas ABC” (<https://drossinternets.lv/lv/info/pilsetu-spele>) izveidošanā. Spēles mērķis ir sabiedrības informācijpratības un digitālās prasības pilnveide. (Latvijas publisko bibliotēku darba pārskati, 2020 [tiešsaiste]. Skatīts 25.04.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70743.html>.)

○ Vietējais kultūras kanons.

Savulaik LNB Bibliotēku attīstības centrs aicināja bibliotēkas iesaistīties sava vietējā kultūras kanona veidošanā¹. Daudzas bibliotēkas šim aicinājumam atsaukušās un tapuši vietējie kultūras kanoni.

☞ Stopiņu novada Ulbrokas bibliotēkā 2020. gadā tika noslēgts darbs pie Stopiņu novada kultūras kanona (https://www.stopini.lv/media/Dome/Kulturas_kanons_rakstu_zimes-8.pdf). Novada kultūras kanons vairāku projektu ietvaros tika apzināts kopš 2015. gada. Tas ir izveidots kā kartīšu komplekts. (Pierīgas reģiona publiskās bibliotēkas 2020. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Salaspils novada bibliotēka, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901824.html>; 88. lpp.)

¹ Latvijas kultūras kanons un tā izmantošanas iespējas bibliotēkā. Par izdevumu atbild Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēku attīstības institūta Bibliotēku konsultatīvais centrs ; izdevumu sagatavojusi Māra Jēkabsons. Rīga : Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2014. ISBN 9789984850214 (PDF). Pieejams: https://kulturaskanons.lv/wp-content/uploads/2017/08/lkk_un_ta_izmantosanas_iespejas_biblioteka.pdf

§ Gāršenes pagasta bibliotēkai viena no prioritātēm novadpētniecības darbā ir Gāršenes kultūras kanona izveide. 2020. gadā noformēti apraksti par 20 kultūras kanona vienībām. (Pārskats par Jēkabpils reģiona un Neretas novada bibliotēku darbību 2020. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Jēkabpils, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901515.html>; 47. lpp.)

○ **Novadpētnieciskas publikācijas (preses izdevumos, gadagrāmatās, rakstu krājumos, interneta medijos u. t. t.).**

Novadpētnieciskas publikācijas par vietas vēsturi, pagātnes notikumiem, ievērojamām personām u. c. sekmē lokālās novadpētniecības informācijas plašu izplatīšanu, piesaista, ieinteresē. Lai gan lielāko daļu cilvēku interesē vieta, kur viņi dzīvo, daudzi nav gatavi šīs informācijas iegūšanai ziedot daudz laika. Taču, ja informācija tiek piedāvāta saistošā, viegli uztveramā formā, tā ne tikai paplašina zināšanas par novadu, bet arī var rosināt lasītāju iegriezties bibliotēkā, lai par konkrēto tematu uzzinātu vairāk.

Šo publikāciju autori var būt gan paši bibliotekāri, gan žurnālisti, pētnieki u. c. Arī tad, ja bibliotekārs nav autors, viņš bieži vien sniedz lielu ieguldījumu novadpētniecisku publikāciju, izdevumu un citu darbu (filmu, TV, radio raidījumu) tapšanā, kā informācijas bāzi piedāvājot bibliotēkas novadpētniecības krājumu, sniedzot palīdzību informācijas meklēšanā, faktu noskaidrošanā, konsultējot par citiem novadpētniecības avotiem, palīdzot kontaktu un saziņas veidošanā, sagādājot vizuālo materiālu. Bibliotekārs var arī pats rosināt publikāciju tapšanu, aicinot vietējās vēstures biedrības pārstāvjus, novadpētniekus, brīvprātīgos sagatavot rakstus par kādu tematu vai personu, piedāvāt rakstu, pētījumu publicēšanu bibliotēkas resursos, piemēram, tīmekļa vietnē.

§ 2020., Jelgavas pilsētas bibliotēkas (JPB) jubilejas gadā, tapušas bibliotēku vēsturei veltītās e-publikācijas (<http://www.jelgavasbiblioteka.lv/par-mums/par-mums/vesture/>), atzīmējot 100 gadus, kopš tika atvērta pirmā pilsētas uzturētā bibliotēka Jelgavā – Jelgavas bibliotēka. Tajās aktualizēti nozīmīgi jautājumi bibliotēkas un pilsētas 100 gadu vēsturē un šodienā. Pētniecības gaitā veikts arī nozīmīgs darbs pie materiāliem, kas atspoguļo Jelgavas pilsētas bibliotēkas sadarbību ar trimdas tautiešiem. Atlasīti un digitalizēti interesantākie JPB un trimdas korespondences paraugi (100 vienības). 2021. gadā iecerēts izveidot trimdas sarakstes digitālo kolekciju, pievienojot skenētos dokumentus kopkatalogam un izveidojot aprakstus. (Jelgavas pilsētas bibliotēku gada pārskats 2020 [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Jelgavas pilsētas bibliotēka, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901706.html>; 56. lpp.)

§ Gaigalavas pagasta bibliotēkā tiek pierakstīti vietējo iedzīvotāju atmiņu stāsti par Gaigalavas pagastu, tā ļaudīm, iestādēm, kas darbojušās agrākos laikos, notikumiem. Atmiņu stāsti tiek publicēti pašvaldības informatīvajā izdevumā “Gaigalavas ziņas”. (Rēzeknes reģiona novadu publisko bibliotēku 2019. gada darba pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Rēzekne, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837305.html>; 36. lpp.)

○ **Bibliotēku izdevējdarbība novadpētniecībā (arī elektroniskā publicēšana):**

- bibliogrāfiskie rādītāji;

§ 2019. gadā Rīgas Centrālā bibliotēka sagatavoja un izdeva ieteicošo bibliogrāfisko rādītāju “Romānu sērija “Mēs, Latvija, XX gadsimts””. Tajā sniegta informācija par rakstniekiem, kuri piedalījušies sērijas izveidē, apkopota literatūra par viņu daiļradi, kā arī publikācijas par sērijā ietvertajiem romāniem. Lielākajā daļā romānu galvenā darbības norises vieta ir Rīga, tādējādi īpaši akcentējot paliekošo un mainīgo Rīgas pilsētvidē pēdējo simts gadu laikā. Bibliogrāfiskā rādītāja elektroniskā versija pieejama: <https://www.rcb.lv/romanu-serija-mes-latvija-xx-gadsimts/> (Rīgas Centrālās bibliotēkas 2019. gada pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837307.html>; 20. lpp.)

§ 2019. gadā Saldus pilsētas bibliotēkā Saldus novada Goda pilsonim, sportistam, trenerim Ojāram Ulmanim izveidots apjomīgs bibliogrāfisks rādītājs “Saldus novada DEPOZĪTS. Saldus novada Goda pilsonis Ojārs Ulmanis (1949-2017)” (<https://biblioteka.saldus.lv/novadpetnieciba/bibliografija/>). Šajā

bibliogrāfijā var gūt ieskatu O. Ulmaņa biogrāfijā, veidot izpratni par personību un viņa devumu Saldus novada kultūras un sporta dzīvē. (Saldus pilsētas bibliotēkas pārskats par Saldus un Brocēnu novadu bibliotēku darbu 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 15.10.2021. Saldus, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837316.html>; 52. lpp.

- novadpētniecības krājuma jaunieguvumu apskati;
- dzejoļu krājumi, stāstu krājumi;
- rakstu krājumi;
- novadnieku pētījumu publicējumi;
- kalendāri, gadagrāmatas;
- fotoalbumi, atklātņu komplekti;
- krāsojamās grāmatas, krāsojamās lapas;

☞ Gulbenes novada bibliotēkas veidotā izziņošā krāsojamā grāmata bērniem “Gulbenes novada perles” (<http://www.gulbenesbiblioteka.lv/lv/novads/novada-perles/krasojama-gramata-gulbenes-novada-perles>).

- nozīmīgu, retu izdevumu reprinti (galvenokārt, lai ierobežotu oriģinālu nolietošanos);
- novadu izdevumi;

Novados iznāk vietējās avīzes, un daudzviet šie izdevumi top vietējā bibliotēkā. Tā kā tajos tiek atspoguļotas norises un aktualitātes novada dzīvē, arī tie uzskatāmi par novadpētnieciskiem izdevumiem.

☞ Pūres bibliotēkā sadarbībā ar pagasta iestādēm un uzņēmumiem tiek izdots informatīvais izdevums “Pūres un Jaunsātu pagastu Ziņas”; Lēdmanes pagasta bibliotēkā ir vietējās avīzītes “Lēdmanes Likteņdzirnas” redaktore; Viesatu bibliotēkā iznāk bibliotēkas veidotā “Viesatu pagasta gadagrāmata”, Aizputes novada Cīravas pagasta bibliotēkas vadītāja veido Cīravas pagasta lappusi Aizputes novada avīzē, Bebrenes bibliotēkā tiek veidots izdevums “Bebrenes pagasta bibliotēkas ziņas” un “Bebrenes Sv. Jāņa Kristītāja Romas katoļu baznīcas Draudzes Avīze”, u. c. (Latvijas publisko bibliotēku darba pārskati [tiešsaiste]. Skatīts 25.04.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70743.html>.)

Bibliotēkas var būt minēto izdevumu autores vai līdzautoras, sastādītājas, izdevējas. Šādu izdevumu izdošana ir svarīga, jo komerciāliem izdevējiem tie varētu būt finansiāli nerentabli, jo īpaši vietās ar zemu populāciju. Taču tie ir ārkārtīgi nozīmīgi vietējiem iedzīvotājiem, pētniekiem, tūristiem, citiem interesentiem kā vietējās kultūras liecība.

Reizēm šādi izdevumi var būt arī finansiāla ieguvuma avots bibliotēkai.

○ **Filmas, video.**

Novadpētniecības popularizēšanai bibliotēkas apgūst arī multimedijus – daudzas īsfilmas un videostāsti ir bibliotēku veidoti un/vai finansēti. Bibliotekāri mēdz piedalīties novadpētnieciska temata TV un radio raidījumos vai iesaistās to sagatavošanā, kā arī pieaicina mediju pārstāvjus bibliotēkas organizēto pasākumu atspoguļošanā.

☞ 2016. gadā Krotas bibliotēkā sadarbībā ar operatoru Intu Folkmani tapusi filma par Kroti “Krote laiku lokos” (<https://youtu.be/8GIHRzXID2M>). Filmas tapšanas gaitā uzklautas un ierakstītas daudzu pagasta iedzīvotāju atmiņas, kā arī fotografētas vēsturiskās vietas un Krotas dabasskati. 2018. gadā uzņemta filma “Krote laiku lokos” 2. daļa “Krote Latvijas simtgadē”. Abas filmas veidotas par Krotas bibliotēkas finansējumu. (Darba pārskats Liepājas reģiona 8 novadu bibliotēkās 2016. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Liepāja, 2017. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/81754.html>; 32. lpp.)

☞ Sākot ar 2017. gadu, Gramzdas pagasta bibliotēkā tiek vākti dažāda veida novadpētniecības materiāli no Gramzdas iedzīvotājiem. Materiāli tika izmantoti 2018. gadā izveidotajai īsfilmai par Gramzdas

vēsturi “Gramzdas pagasts gadsimtu griežos” (<https://www.youtube.com/watch?v=zFCeTjZAlb0>) un 2019. gadā izveidotajai filmai “Gramzda 2019” par Gramzdas pagastu 2019. gadā, tā uzņēmumiem, saimniecisko darbību un kultūras notikumiem (<https://www.youtube.com/watch?v=LWS2kepHeEE>). (Liepājas reģiona bibliotēkas. 2019. gada pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 15.10.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/836877.html>; 46.-47. lpp.)

⚡ Siguldas bibliotēkas 2017. gadā veidotajā filmā “Siguldas novada bibliotēkas stāsts” (https://www.youtube.com/watch?v=s2BrQn_MMtU) ir gan vēsturisks ieskats, gan vēstījums par mūsdienu bibliotēkas darbu un pakalpojumiem. (Pierīgas reģiona publiskās bibliotēkas 2017. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Salaspils novada bibliotēka, 2018. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/21149774.pdf>; 87. lpp.)

⚡ Ludzas bibliotēkā 2015. gadā izveidota Ludzā dzimušajam, pasaulē pazīstamajam kinorežisoram Hercam Frankam veltīta īsfilma “Ludza – tas ir mans sākums un mana laime” (<https://www.youtube.com/watch?v=y5fNY-H0URE>), kas tapusi pašvaldības īstenota projekta “Ludzas Lielās sinagogas restaurācija un ebreju garīgā mantojuma atdzimšana” ietvaros. Filma ir tapusi Ludzas pilsētas galvenajā bibliotēkā, balstoties uz novadpētniecības krājumā savāktajiem materiāliem par Ludzas ebreju kopienas vēsturi un kinorežisoru Hercu Franku. (Ludzas pilsētas galvenās bibliotēkas darba teksta atskaite par 2015. gadu. gadu [tiešsaiste]. Ludzas pilsētas bibliotēka, 2016. Skatīts 25.05.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/313124.pdf>; 64. lpp.)

⚡ Nīgrandes pagasta Kalnu bibliotēkā no bibliotēkas novadpētniecības materiāliem – 7 intervijām ar kolhoza “Jaunais komunārs” priekšsēdētāju Jāni Blūmu – izveidota filma “Soļi” 6 daļās. (Saldus pilsētas bibliotēkas pārskats par Saldus un Brocēnu novadu bibliotēku darbu 2020. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Saldus, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901874.html>; 57. lpp.)

⚡ Iegūstot atbalstu un finansējumu Alūksnes novada pašvaldības kultūras un kultūrizglītības iestāžu projektu konkursā, Alūksnes pilsētas bibliotēkā 2020. gadā noritēja projekts “Alūksnieši stāsta”. Atmiņu stāstu kolekciju (DVD formātā) sāks veidot par tematiem un notikumiem, kam 2020. vai 2021. gadā ir apaļa vai pusapaļa jubileja/piemiņas datums, piemēram, “Darbs pašvaldībā valsts neatkarības atjaunošanas laikā”, “100 gadi kopš Alūksnei piešķirtas pilsētas tiesības”, “Drošības struktūru darbs Alūksnē”, “Otrajā pasaules kara laikā piedzīvotais”, “Alūksnes Dzimtsarakstu nodaļas darbs”, “Žurnālistu darba gaitas, to aizkulises” u. c. Alūksnes pilsētas darbinieki ar plašsaziņas mediju starpniecību un individuālās sarunās aicināja ikvienu – bijušo vai esošo – alūksnieti dalīties atmiņās, izstāstīt savu vai sava ģimenes locekļa stāstu. Rezultātā tapa videostāstu kolekcija, kurā atmiņās dalās vairāk kā 30 alūksnieši. Video filmēja novadnieks, entuziasts Vilnis Blūms. Projekts veicināja arī novadpētniecības materiālu digitalizāciju, jo atmiņu sniedzēju stāsti tika vizualizēti ar fotogrāfijām un dokumentiem (kuri bija jādigitalizē). Tā kopā digitalizēti vairāk nekā 300 materiāli. Covid-19 pandēmijas dēļ klātienē tikšanās ciklā “Savējie iedvesmo” Alūksnes pilsētas bibliotēkā arī tika aizstātas ar videostāstiem, kas pieejami bibliotēkas tīmekļa vietnē un sociālajos tīklos. (Alūksnes un Apes novadu bibliotēku gada darba pārskats 2020 [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Alūksne, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/898559.html>; 64.-65., 66., 73. lpp.)

⚡ 2020. gadā Talsu Galvenās bibliotēkas Novadpētniecības lasītavas darbinieces sagatavoja, uzfilmēja un apstrādāja raidījumu “Domāsim gaiši!” (<https://www.facebook.com/376106299206894/videos/393436451978541>) ar mācītāju Māri Ludviku par kritisko domāšanu, ierobežojumiem un svētku tradīcijām skatīšanai sociālajā tīklā “Facebook”. Sākta arī videorullīšu “Novadpētniecības lasītavas jaunumi” (https://www.facebook.com/watch/TalsuGB/?ref=page_internal) veidošana, kurā tiek popularizēti Novadpētniecības lasītavas jaunieguvumi. 2020. gadā tika sagatavotas 10 epizodes, kurās atspoguļota informācija par 26 grāmatām. Vēl viens jauninājums ir “Apsveikums novadniekiem” (piemēram, https://m.facebook.com/376106299206894/videos/693047018041400?_rdr) – video ar sveicienu novadniekiem apaļā jubilejā, kas arī tiek publicēts “Facebook”. (Talsu reģiona bibliotēku 2020. gada darba pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901875.html>; 58., 60.- 61. lpp.)

Bibliotēku multimedialā un digitālā satura piedāvājums vairāk piesaista arī jauno paaudzi, rosinot viņu interesi par dzimtā novada vēsturi un norisēm.

☞ Pelču pagasta bibliotēkas projekts bērniem “Mazā novadpētniecības skola” saņēma *EIFL (Electronic Information for Libraries)* inovāciju balvu publiskajām bibliotēkām. Projekta ietvaros Pelču pagasta bērni vecumā no 7 līdz 15 gadiem iepazīs ar Pelču pils vēsturi un leģendām un mācījās veidot animācijas filmiņas, gan paši zīmējot, gan režisējot, gan izvēloties skaņu efektus. Rezultātā tapa filmiņa “Leģenda par Pelču pils Balto dāmu” (<https://www.youtube.com/watch?v=XABIsl2MqqU>). (Pārskats par darbu Kuldīgas Galvenajā bibliotēkā un Kuldīgas novada pagastu bibliotēkās 2015. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Kuldīga, 2016. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70901.html>; 42. lpp.)

○ Datubāzes. Digitālas kolekcijas.

Visupirms atzīmējams ir bibliotēkas elektroniskā kataloga un BIS “Alise” Novadpētniecības datubāzes publicitātes potenciāls: tie sniedz attālinātu pieeju bibliogrāfiskajām ziņām par bibliotēkas krājumā esošajiem novadpētniecības materiāliem, ļauj apskatīt satura rādītāju, anotāciju, attēlus, pilntekstus vai saites uz oriģinālu digitālajām kopijām, vai saistītajiem elektroniskajiem dokumentiem.

Taču, tā kā bibliotēkas elektroniskais katalogs un BIS “Alise” Novadpētniecības datubāze ir bibliogrāfiski resursi, to bagātīgais saturs, kas nav vienkārši un ērti meklējams pēc populāro interneta meklējumprogrammu (*Google*) meklēšanas pamatprincipiem, nereti nesasniedz bibliotēku lietotāju. Tādēļ ieteicams popularizēt arī pašus bibliogrāfiskos resursus.

☞ Līvānos Novadpētniecības datubāze ir integrēta Līvānu novada Centrālās bibliotēkas vietnē, tādējādi tā ir labi pamanāma bibliotēkas vietnes apmeklētājiem. Savukārt Rīgas Centrālajā bibliotēkā (RCB), lai labāk atklātu Novadpētniecības datubāzes saturu, izstrādāta jauna RCB tīmekļa vietnes sadaļa “Iepazīsti Rīgu”. Tajā ir divas daļas – “Apkaimes” un “Koka Rīga”, kas ļauj interesentiem iepazīties ar jau atlasītām materiālu kopām par Rīgas apkaimēm un objektiem vai iestādēm tajās, kā arī ar materiāliem par Rīgas koka arhitektūras mantojumu. Sagatavotas informācijas materiālu kopas arī par RCB vēsturi un darbību. Jaunā novadpētniecības materiālu sadaļa papildināta ar informatīvu tekstu un bagātīgu foto materiālu. Ik gadu tajā tiek veidotas saites uz materiālu kopām par tiem Rīgas objektiem, kuriem atzīmējamas apaļas jubilejas, piemēram, Rīgas autoostas piecdesmitgade, starptautiskās lidostas “Rīga” četrdesmitgade. Šīs novadpētniecības materiālu kopas tika papildinātas ar nozīmīgākajiem rakstiem no Latvijas nacionālās digitālās bibliotēkas datubāzes “Periodika.lv”, kā arī LNB analītikas datubāzes ar piekļuvi rakstu pilntekstiem. (Latvijas publisko bibliotēku darba pārskati [tiešsaiste]. Skatīts 25.04.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70743.html>.)

☞ Balvu Centrālajā bibliotēkā 2019. gadā sāka kvadātkodu (*QR* kodu), kas sniedz saites uz bibliotēkas veidotajām datubāzēm, izmantošana. Tie izvietoti gan uz novadpētniecības mapēm, gan afišām par novadpētniecības izstādēm. Izmantojot kvadrātkodu, lietotājs var ātri un ērti piekļūt datubāzes saturam. (Balvu reģiona bibliotēku darba pārskats par 2019.gadu [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Balvi, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/836631.html>; 44. lpp.)

Bibliotēkas veido arī citas novadpētniecības datubāzes un digitālās kolekcijas:

- **tematiskas digitālās kolekcijas;**
- **vēsturisku fotogrāfiju digitālās kolekcijas;**
- **vietējo laikrakstu digitālās kolekcijas;**
- **mutvārdu vēstures kolekcijas;**
- **virtuālās novadnieku un novadpētniecības enciklopēdijas, novadnieku vārdnīcas;**

☞ Madonas novada bibliotēka 2020. gadā aizsāka Novadnieku datubāzes veidošanu (<https://biblioteka.madona.lv/lv/novadnieku-datubaze>). Tajā sniegtas īsas biogrāfiskas ziņas par ievērojamiem cilvēkiem, kam bijusi kāda saistība ar Madonu vai Madonas apkārtni. Ziņu avots ir enciklopēdijas, biogrāfiskās vārdnīcas, raksti periodikā, portālā “Periodika.lv”. (Pārskats par Madonas novada bibliotēkas darbu 2020. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Madona, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901822.html>; 54. lpp.)

☞ Saulkrastu novada bibliotēkas tīmekļa vietnē publicēta “Novadnieku enciklopēdija” (<https://saulkrastubiblioteka.lv/index.php/novadniekuenciklopedija/>). Tas ir Saulkrastu novada bibliotēkas veidots informācijas resurss, kura mērķis ir iepazīstināt ar ļaudīm, kuri dzimuši vai darbojušies Saulkrastu novadā un kļuvuši plašāk pazīstami Latvijā vai pasaulē. Darbs pie enciklopēdijas turpinās. (Pierīgas reģiona publiskās bibliotēkas 2020. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Salaspils novada bibliotēka, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901824.html>; 89. lpp.)

☞ Preiļu Galvenās bibliotēkas “Novadnieku enciklopēdijā” (<http://www.preilubiblioteka.lv/index.php?mod=articles&menu=2&smenu=3>) biogrāfiskās ziņas apkopotas par 1064 novadniekiem. Ziņu avots: enciklopēdijas, biogrāfiskās vārdnīcas, uzziņu izdevumi, raksti un intervijas periodikā. Personāliju atlases princips: dzimis, mācījies, darbojies, dzīvo vai dzīvojis novadā un devis ieguldījumu tā attīstībā. Datubāze tiek papildināta. Iedzīvotāji tiek aicināti piedalīties tās pilnveidošanā.

☞ Saldus pilsētas bibliotēka 2019. gada nogalē izstrādāja datubāzi “Saldus novadpētniecības enciklopēdija” (<https://novadpetnieciba.saldus.lv/>), kas ir integrēta bibliotēkas tīmekļvietnes sadaļā “Novadpētniecība”. Tajā plānots apkopot informāciju par Saldus un Brocēnu novadiem un novadniekiem. Šobrīd noris darbs pie enciklopēdijas pirmās sadaļas “Novadnieki”. Tajā apkopotas īsas biogrāfiskas ziņas par ievērojamiem cilvēkiem, kam bijusi saistība ar Saldu un bijušo Saldus rajonu. Novadniekus iespējams meklēt pēc alfabēta, darbības nozares, kā arī pēc atslēgvārdiem. Plašākai informācijai par novadpētniecības objektu pievienotas saites uz Saldus un Brocēnu novada bibliotēku kopkatalogu. 2020. gadā tika uzsāka enciklopēdijas popularizēšana vizītkartes formātā sociālajā tīklā “Facebook”, godinot novadniekus jubilejā. No 2020. gada 5. jūnija tika publicētas 16 vizītkartes vienotā stilā par Saldus un Brocēnu novada izcilām personībām. Piemēram, vizītkarte “Valdemāram Ancītim – 99” (<https://www.facebook.com/Salduspilsetasbiblioteka/photos/939152726534281>). (Saldus pilsētas bibliotēkas pārskats par Saldus un Brocēnu novadu bibliotēku darbu 2020. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 01.10.2021. Saldus, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901874.html>; 51.-52. lpp.)

☞ Talsu Galvenās bibliotēkas tīmekļvietnes sadaļā publicēta digitālā biogrāfiskā vārdnīca “Dižļaudis” (<https://www.talsubiblioteka.lv/novadpetnieciba/dizlaudis/>) – datubāze par Talsu, Dundagas, Rojas, Mērsraga novadu personām. Datubāzes pamatā ir novadnieces, dzejnieces Maijas Laukmanes sagatavotā npublicētā vārdnīca “Es pakūru uguntiņu”. Bibliotēkas novadpētniecības lasītavas darbinieku uzdevums – veikt informācijas pārbaudi, precizēšanu, rediģēšanu, papildināšanu, sagatavošanu publicēšanai un ievietošanu datubāzē. (Talsu reģiona bibliotēku 2020. gada darba pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901875.html>; 58. lpp.)

☞ Tukuma bibliotēkā tiek veidota digitālā kolekcija “Novadnieku enciklopēdija”. Tā veltīta ievērojamiem cilvēkiem, kuru dzīve un darbība saistīta ar Tukuma, Kandavas, Engures un Jaunpils novadiem. Ieraksti tiek veidoti BIS “Alise” sistēmā (<https://tukums.biblioteka.lv/Alise/lv/advancedsearch.aspx?crit0=seri&op0=%25LIKE%25&val0=Novadnieku+enciklop%C4%93dija&linkid0=0&addCriteriaBop=AND&c=1&c=2&c=3>), lai ērti varētu veikt meklēšanu pēc dažādiem kritērijiem. Par katru novadnieku sniegti dzīves dati, nodarbošanās, saistība ar novadu, ģeogrāfiskie vietu nosaukumi, institūciju nosaukumi, ierakstiem pievienoti attēli, biogrāfijas, atsauces uz izmantotajiem avotiem, literatūras saraksti un saites internetā. (Tukuma bibliotēkas gada pārskata kopsavilkums 2020 [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901876.html>; 34. lpp.)

☞ Jēkabpils pilsētas bibliotēkas veidotajā datubāzē “Ievērojami cilvēki Jelgavā” (<http://www.jelgavasbiblioteka.lv/par-jelgavu/novadpetnieciba/novadnieku-datubaze/>) apkopotas biogrāfiskas ziņas par cilvēkiem, kuriem bijusi vai ir saistība ar Jelgavu, Jelgavas novadu un apkārtni. Ziņu avots: enciklopēdijas, biogrāfiskās vārdnīcas, uzziņu izdevumi, monogrāfijas, periodikas raksti, e-resursi u. c. (Jēkabpils pilsētas bibliotēkas 2020. gada pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Jēkabpils, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901513.html>; 69. lpp.)

- notikumu kalendārus;

☞ Krāslavas Centrālajā bibliotēkā 2016. gadā sāka veidot elektronisko datubāzi “Krāslavas vēsture kalendāra formātā” (http://bibliotekakraslava.lv/docs/532/CD/Notikumi_Kraslava/index.htm). Tās mērķis ir vienkopus apkopot notikumus Krāslavas pilsētā laika periodā no iespējami visvecākajiem līdz

šodienai. Katram notikumam pievienots avots, no kura ziņa ir iegūta. Datu avoti: bijušā Krāslavas rajona laikraksts no tā izdošanas 1. numura, laikraksts “Krāslavas Vēstis”, uzņēmumu, skolu tīmekļa vietnes u.c. Datubāzei sākts pievienot avotu pilntekstus. (Krāslavas reģiona publisko bibliotēku pārskats par 2016. gadu [tiešsaiste]. 2017. Skatīts 25.05.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/377853.pdf>; 26. lpp.)

- **jubileju kalendārus;**

⌘ Katru gadu tiek sagatavots Jelgavas un Jelgavas apkārtnes novadu pazīstamāko cilvēku jubileju kalendārs (<http://www.jelgavasbiblioteka.lv/par-jelgavu/novadpetnieciba/novadnieku-kalendars-2021/>) Tajā iekļauj novadniekus, kuriem kārtējā gadā aprit apaļas 5 un 10 gadu jubilejas (50, 55, 60, 65 gadi u. t. t.)

- **faktogrāfiskās datubāzes;**

- **virtuālās izstādes un multimediju resursus;**

- **u. c.**

Svarīgi, lai bibliotēku veidotās digitālās kolekcijas un dažādie publicitātes resursi būtu pieejami attālināti virtuālajā vidē.

○ **Novadpētniecisku publisku pasākumu organizēšana.**

Pasākumi ar novadpētniecisku ievirzi ir perspektīva niša bibliotēkām, jo, tā kā lielāko daļu iedzīvotāju interesē vieta, kur viņi dzīvo, tās vēsture un personības, šie pasākumi ir populāri. Tie piesaista arī viesus un citus šīs vietas interesentus. Novadpētnieciskiem pasākumiem bibliotēkā ir liela nozīme kopienas veidošanā, tie veicina iedzīvotāju tīklošanos un savstarpējo kontaktu veidošanu. Šādi pasākumi ir arī iespēja iegūt papildinājumu bibliotēkas novadpētniecības krājumam: pasākumu audio vai video ierakstus, vēsturiskas fotogrāfijas, dokumentus, atmiņu stāstus.

Novadpētniecības temati tiek iekļauti arī citos bibliotēkas organizētajos pasākumos, piemēram, pasākumos bērniem, Senioru nedēļā. Tiek organizēti arī pasākumu cikli, piemēram, “Iepazīstam novada ļaudis!”, “Novada radošie cilvēki”, “Novadnieki pasaulē”, “Novadnieku veiksmes stāsti”.

Novadpētniecības pasākumi tiek reklamēti ar afišām, iespējamos un tīmekļa medijos, sociālajos tīklos, radio, televīzijā, mutvārdu komunikācijā, kā arī nosūtot personīgus ielūgumus.

Arvien populārāki kļūst virtuālie novadpētniecības pasākumi.

Latvijas bibliotēkās organizēto novadpētniecības pasākumu veidi:

➤ **Novadpētniecības izstādes un ekspozīcijas.**

Izstādes joprojām ir visizplatītākais popularizēšanas veids bibliotēkās, taču tas ir piedzīvojis strauju attīstību – līdzās tradicionālajām izstādēm attīstās multimedialās, digitālās un virtuālās izstādes, kuru veidošanā tiek izmantotas jaunākās tehnoloģijas. Šādu izstāžu priekšrocība ir attālinātā pieejamība bibliotēkas tīmekļa vietnē, sociālajos portālos un citās publicitātes platformās, kas ļauj sasniegt ievērojami vairāk interesentu, kā arī iespēja tās saglabāt un demonstrēt neierobežoti ilgu laiku. Paralēli attālinātajai eksponēšanai vai arī, ja iespēju attālinātai šo izstāžu eksponēšanai nav, tās tiek demonstrētas bibliotēkas informatīvajā ekrānā vai multifunkcionālajā izstādes stendā, e-kioskā un ir pieejamas bibliotēkas datoros.

⌘ 2020. gadā bibliotēkās izveidots liels skaits novadpētniecības virtuālo izstāžu. Tās tiek publicētas bibliotēku tīmekļvietnēs, sociālajos tīklos, “Youtube”. Piemēram, Gulbenes novada bibliotēka izveidojusi digitālo izstādi “Ceļojums ar dzejniekiem Gulbenē. Nākotne”

(<https://www.gulbenesbiblioteka.lv/lv/novads/digitalas-izstades/ceļojums-ar-dzejniekiem-gulbene-nakotne>), kas skatāma bibliotēkas tīmekļvietnes sadaļā “Novads. Digitālās izstādes”. Tā ir reāla Dzejas dienu pasākuma Gulbenes pilsētas Nākotnes ielas apkaimē ar dzejas lasījumiem un apkaimes raksturojumu digitālā versija, kas ietver dzeju teksta un audio formātā, fotogrāfijas un apkaimes vēstures stāstus. Ludzas pilsētas Galvenajā bibliotēkā tapušas virtuālās izstādes: “Mēs dzīvē izejam no savām mājām” (<https://www.ludzasbiblio.lv/virtuala-izstade-mes-dzive-izejam-no-savam-majamj-tabune/>) (iepažīstina ar Ludzas reģiona dzejnieku izdotiem krājumiem) un “Ludza vēsturē” (<https://www.ludzasbiblio.lv/virtuala-izstade-ludza-vesture/>). Valkas novada Centrālā bibliotēka sagatavoja novadpētniecības materiālu izlasi dažādām gaumēm “Iepazīsti Valku virtuāli!” (<http://biblioteka.valka.lv/lv/-4-86>). Tajā var uzzināt pilsētas vēstures faktus, iepazīt amatiermākslas kolektīvus, atcerēties novadniekus literātus, lasīt par apskates objektiem pilsētā, aplūkot senāku gadu fotoattēlus un pat noklausīties teiku. Saldus pilsētas bibliotēka novadpētniecības darba popularizēšanai sociālajā tīklā “Facebook” ievietoja 6 izstādes-videorullīšus. Piemēram, izstāde “Mārim Čaklajam – 80”

(https://www.facebook.com/Salduspilsetasbiblioteka/videos/632824667581592/?__so__=channel_tab&__rv__=all_videos_card) un izstāde “Viņi un sirdsapziņa” (https://m.facebook.com/Salduspilsetasbiblioteka/videos/751579032380853/?__so__=channel_tab&__rv__=all_videos_ca), kas veltīta Māra čaklā 80 gadu jubilejai un atklāj dzejnieka radošās un biogrāfiskās saites ar Ojāru Vācieti. Salaspils bibliotēkā 2020. gadā tapusi Pierīgas reģiona publisko bibliotēku virtuālā izstāde “Vieta manā novadā” (<https://biblioteka.salaspils.lv/lv/pierigas-regiona-publisko-biblioteku-virtuala-izstade-vieta-mana-novada>), kas publicēta tiešsaistes video platformā “YouTube”. Tajā var iepazīt Pierīgas novadu nozīmīgākās vietas un objektus. Savukārt par godu Salaspils amatierteātra 20 gadu pastāvēšanas vēsturei, izveidota virtuālā izstāde “Teātra spēlēšanas tradīcija Salaspilī” (<https://biblioteka.salaspils.lv/lv/virtuala-izstade-teatra-spelesanas-tradicija-salaspili>). Tas ir stāsts par teātra nozīmi salaspiliešu dzīvē no pirmsākumiem līdz šodienai. Tukuma bibliotēkā tapusi jauna digitālā kolekcija virtuālās izstādes veidā “Tukuma bibliotēkas vēsture” (<https://www.youtube.com/watch?v=xhQZij02IRI>), kura ataino Tukuma bibliotēkas darbību no pirmsākumiem līdz mūsdienām. To var apskatīt informācijas panelī Tukuma bibliotēkas vestibilā, bibliotēkas tīmekļvietnē un “YouTube”. Ikšķiles novada Centrālā bibliotēka Ikšķiles 835. jubilejai veltīja virtuālo izstādi “Ikšķilei 835. Šķirstot grāmatu” (<https://m.facebook.com/watch/?v=400687237556508>), kurā interesenti varēja iepazīties ar grāmatām, kas satur būtisku informāciju par novadu un tā vērtībām. Uzsākta arī lasītāju un citu interesentu iepazīstināšana ar novadniekiem, publicējot ciklu “Esam lepni!” (<https://www.facebook.com/watch/?v=395208558263745>). Tajā katram konkrētajam novadniekam ir veltīts ieraksts, kurā iekļauta īsa biogrāfija, saistība ar Ikšķili un norādēm uz elektroniskajiem resursiem. Kazdangas pagasta bibliotēka sadarbībā ar Kazdangas muzeju izveidoja virtuālo izstādi “Barikādēm – 30” (<https://prezi.com/view/TDanfftTs9RtJVK1CNm/>). Tajā apkopota informācija par Barikādēm, par kazdandzniekiem, kuri tajās piedalījās, kā arī apkopotas Barikāžu laika fotogrāfijas. Kuldīgas Galvenās bibliotēkas tīmekļvietnē publicētas 5 virtuālās izstādes par Kuldīgas Galvenās bibliotēkas vēsturi “Ceļā uz simtgadi...” (<https://sites.google.com/view/virtualas-izstades-kgb-2020/s%C4%81kumlapa>). 2020. gadā Kuldīgas Galvenā bibliotēka arī organizēja konkursu “Virtuālā izstāde 2020” Kuldīgas reģiona bibliotēkām, kurā tika izvirzīti šādi vērtēšanas kritēriji: 1) izstādē izmantoto materiālu aprakstīšana Novadpētniecības datubāzē; 2) ierakstu atbilstība standartiem un noteikumiem; 3) anotāciju pievienošana aprakstam; 4) izvēlēta temata aktualitāte; 5) tēmas izpētes dziļums; 6) izmantoto materiālu daudzveidība; 7) izstādes dizains un struktūra; 8) autorlīgumi par izstādē izmantoto materiālu publicēšanu datubāzēs un internetā. Rezultātā tika izveidotas 23 virtuālās izstādes. Kuldīgas Galvenās bibliotēkas tīmekļvietnē izveidota jauna sadaļa “Virtuālās izstādes” (<https://sites.google.com/view/virtualas-izstades-kgb-2020/s%C4%81kumlapa>), kur vienkopus skatāmas Kuldīgas reģiona pagastu bibliotēku 2020. gadā izveidotās virtuālās izstādes. Arī Cēsu Centrālās bibliotēkas tīmekļvietnē 2020. gadā ir ieviesta sadaļa “Digitālās izstādes” (<http://www.biblioteka.cesis.lv/lv/sakums/pakalpojumi/digit%C4%81%C4%81s-izst%C4%81des.html>), kurā ir skatāmas vairākas novadpētniecības ekspozīcijas, kas bijušas izvietotas bibliotēkas telpās laikposmā no 2017. līdz 2019. gadam, piemēram, “Cēsis – viena no Hanzas savienības pilsētām”, ““No zobena saule lēca” – Cēsu kaujām 100”, “Cēsu bibliotēkai 100”. Izstādes skatot, ir iespēja meklēt informāciju tekstā pēc atslēgvārdiem. To nodrošina iepriekšēja materiālu apstrāde programmā “ABBY FineReader”. Sadaļā tiks publicētas arī nākotnē iecerētās izstādes.

☞ Digitālās izstādes var popularizēt, gan izvietojot reklāmas materiālus (afišas, plakātus, bukletus) fiziskajā vidē, gan arī publicējot tos drukātajos medijos.

Lielu apmeklētāju atsaucību gūst izstādes, kurās papildus tradicionālajai eksponātu apskatei iekļauti interaktivitātes elementi – interaktīvas tehnoloģijas, iespēja mijiedarboties, piedalīties, izmēģināt. Bibliotēku novadpētniecības izstādēs Latvijā piedāvāta iespēja izmēģināt senu un ne tik senu, bet jau aizmirstu priekšmetu (rakstāmrīku, stacionārā tālruņa ar ciparrīpu) un ierīču (piemēram, 20. gadsimta otrās puses “mājas kinozāles” ekvivalentu – filmskopu) lietošanu, senu amatu un prasmju izmēģināšanu (ceļošanu, pastalu izgatavošana u. c.). Arvien populārākas kļūst ceļojošās jeb mobilās izstādes, kas tiek eksponētas citās bibliotēkās, dažādās institūcijās, kultūras namos, tirdzniecības centros, publiskos pasākumos.

☞ 2017. gadā Saldus bibliotēka izveidoja populārā rokfestivāla “Saldus Saule” 30. gadadienai veltītu izstādi. Izstādi bija iespēja apskatīt vairākiem tūkstošiem interesentu, jo tā tika eksponēta Saldus tirdzniecības centrā “Akvārijs”, rokfestivāla norises laikā Saldus Kalnsētas parkā, Skrundas kultūras namā. Vēlāk tā ceļoja pa Latvijas bibliotēkām. (Saldus pilsētas bibliotēkas pārskats par Saldus un Brocēnu novadu bibliotēku darbu 2017. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Saldus, 2018. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/496575.html>; 45. lpp.)

Izstāžu veidošanas pamatā ir nozīmīgs izpētes darbs. Izstāžu tematika ir daudzveidīga: izstādes veltītas gan ievērojamiem novadniekiem, gan vēsturiskiem notikumiem novadā, bibliotēkas vēsturei. Ierosmei: “Mūsu novads daiļliteratūrā”, “Novada pērles”, “Brīvā laika nodarbes pirms elektrības laikos”, “Pēckara saviesīgā dzīve novadā”.

Nozīmīgākiem tematiem var tikt veidoti izstāžu cikli.

☞ 2019. gadā Cēsu Centrālajai bibliotēkai apritēja 100 gadi. Par godu šim notikumam visa gada garumā tika veidots ekspozīciju cikls, kas atspoguļoja Cēsu bibliotēkas vēsturi 100 gados (no 1919. līdz 2019. gadam) Cēsu pilsētas un Latvijas vēstures notikumu kontekstā. Ekspozīcijās tika atspoguļotas bibliotēkas mainīgās funkcijas, darba uzdevumi, svarīgākie notikumi attiecīgajā laika periodā, darbs ar lasītājiem, kā arī uzsvēta bibliotēkas nozīmība un ieguldījums vietējā kopienā un reģionālajā mērogā. Lai nodrošinātu sagatavoto ekspozīciju pieejamību plašākam interesentu lokam, pēc eksponēšanas pusotru mēnesi bibliotēkā klātienē izstādes digitālais formāts tika ievietots bibliotēkas tīmekļa vietnē (<http://www.biblioteka.cesis.lv/lv/sakums/pakalpojumi/digit%C4%81l%C4%81s-izst%C4%81des.html>), tika sagatavota arī videofilma par bibliotēku 100 gados. (Cēsu Centrālās bibliotēkas atskaite par darbu 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Cēsis, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/836822.html>; 35. lpp.)

Populāras ir novadpētniecības lietišķo materiālu izstādes, kurās pamatā tiek atklāta novadnieku radošā darbība un hobiji. Tajās tiek eksponētas novada literātu, mākslinieku (fotogrāfu, keramiķu), amatnieku, lietišķās mākslas studijas, mākslas skolas audzēkņu un citu radošu personību daiļrades izstādes, novada iedzīvotāju darinājumu un privāto kolekciju izstādes.

➤ **Tematiski pasākumi.**

Novadpētniecības pasākumi, kas veltīti kādai novada vietai, laika posmam, ģeogrāfiskajam, dabas vai kultūras mantojuma objektam, vēsturiskam notikumam, ievērojamiem novadniekiem, dzimtām, ēku vēsturei, seniemiem amatiem, tradīcijām, arī uzņēmumam, iestādei, institūcijai (piem., skolai, tipogrāfijai, alus darītavai, vietējai padomju saimniecībai, baznīcai un draudzei) u. c.

➤ **Novadnieku vai par novadu izdoto grāmatu atvēršana bibliotēkā, prezentācijas, lasījumi.**

☞ 2020. gada 28. janvārī Balvu Centrālā bibliotēka organizēja mūžībā aizgājušā prāvesta Alberta Budžes piemiņai veltītos novadpētniecības lasījumus. Lasījumu mērķis – veicināt pētnieku interesi par Balvu, Viļakas, Rugāju un Baltinavas novadu kultūrvēsturisko izpēti, kā arī popularizēt jau tapušus pētījumus par šo areālu. Piedalīties lasījumos tika aicināti zinātnieki, garīdznieki, bakalaura vai maģistrantūras studenti, pedagogi, lokālās vēstures pētnieki, bibliotekāri, muzeju darbinieki. Lasījumos ar pētījumiem par Balvu reģionam nozīmīgiem faktiem un cilvēkiem piedalījās 10 lektori. (Prāvesta Alberta Budžes piemiņai veltīti novadpētniecības lasījumi (28.01.2020.) [tiešsaiste]. *Balvu Centrālā bibliotēka*. Skatīts 25.09.2021. Pieejams: <http://www.balvurcb.lv/cb/index.php/novadpetnieciba/novadpetniecibas-arhivs/54-pravesta-alberta-budzes-pieminai-veltiti-novadpetniecibas-lasijumi-28-01-2020> .

➤ **Tikšanās ar ievērojamiem novadniekiem un novadpētniekiem. Novadnieku atmiņu un stāstu vakari. Atceres pasākumi. Novadnieku salidojumi.**

☞ Siguldas novada bibliotēka 2019. gadu atklāja ar šobrīd senākā trošu piekarceļa Baltijā – Siguldas gaisa trošu ceļa jeb Siguldas vagoniņa darbības 50 gadiem veltītu novadpētniecības izstādi “Siguldas gaisa trošu ceļam - 50” un stāstu vakaru “Lai skan stāsti – Siguldas gaisa trošu ceļam 50”. Pasākumā tika prezentēta bibliotēkas veidotā video filma “Savējais autobuss debesīs. Siguldas gaisa trošu ceļš” un fotogrāfijas un kino materiāli no Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva audiovizuālo dokumentu digitālās krātuves <http://www.redzidzirdilatviju.lv/lv/>. Pasākumā piedalījās gan vagoniņa idejas autora un realizētāja Aivara Janelsīša ģimene, gan Siguldas vagoniņa esošie un bijušie darbinieki, gan pašvaldības pārstāvji, muzeju un arhīvu darbinieki un citi interesenti. Uz pasākumu ieradās arī Siguldas gaisa trošu ceļa staciju projektētājs Teodors Nigulis, kurš demonstrēja staciju projektu oriģinālus, kā arī unikālus paša filmētus kadrus no 20.gadsimta 60. gadiem – laika, kad tika būvētas abas vagoniņa stacijas (apstrādāts un papildināts šis videomateriāls pieejams “Siguldas Vagoniņa” *Facebook* lapā: <https://www.facebook.com/vagonins/videos/2436839556401972/>). Rakstniece Nora Ikstena dalījās atmiņās par to, kā tapis grāmatas “Cilvēki gaisā” manuskripts, savukārt Cēsu Centrālās bibliotēkas pārstāve Lāsma Vasmane-Mašina pastāstīja par sadarbību ar Aivaru Janelsīti un pārsteidza ar dziesmas “Sapņotājs” pirmatskaņojumu, kuras vārdu autors ir A. Janelsīša tēvs Roberts Janelsītis. Tēlnieks Valtis Barkāns stāstīja par izveidoto A. Janelsīša skulptūras maketu. (Pierīgas reģiona publiskās bibliotēkas 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Salaspils novada bibliotēka, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837280.html>; 80-81. lpp.)

☞ 2016. un 2017. gada pašvaldības projektu konkursā “Radoši – Aktīvi – Darbīgi – Izglītojoši – Ogres novadam!” (“R.A.D.I. – Ogres novadam”) atbalstu guva Latvijas simtgadei veltītais Ogres Centrālās bibliotēkas (OCB) projekts – pasākumu cikls “Ogrēnieši stāsta”. Projekta mērķis bija papildināt Novadpētniecības kolekcijas materiālus: ar sarunu cikla palīdzību savākt, apkopot un radīt pieejamus sabiedrībai Ogres novada iedzīvotāju atmiņu stāstus par Ogres pilsētu un novadu digitālā (video) formātā. Rezultātā OCB novadpētniecības kolekcija tika papildināta ar unikāliem video materiāliem, kuros fiksētas iedzīvotāju atmiņas par darbu un dzīvi Ogrē. Visi videoieraksti pieejami OCB mājaslapā <http://www.ocb.lv/novadpetnieciba/projekts-radi/> 2018. un 2019. gadā iedzīvotāju atmiņu apkopošana tika turpināta. Atmiņu stāsti tika ierakstīti gan video, gan audio formātā. Visi stāsti ir pieejami OCB tīmekļa vietnē: <http://www.ocb.lv/novadpetnieciba/ogreniesi-stasta-un-rada/>. (Mežjāne, Jautrīte. [Informācija par iedzīvotāju atmiņu stāstu ierakstīšanu Ogrē]. E-pasta ziņojums. 2021. gada 4. jūnijs.)

☞ Valkas bibliotēkā notika pasākumu cikls “Izzudis, bet ne pazudis” ar mērķi apzināt kādreiz darbojošos uzņēmumus, kas vairs nepastāv, bet saglabājušies cilvēku atmiņās, fotouzņēmumos un citos avotos. Pirmais pasākums bija veltīts ražošanas uzņēmumam “Sarkanais Rīts”. Tikšanās reizē kopā ar 14 šuvējām pārlapoti pagājušā gadsimta 70. un 80. gadu laikraksti, pārskatītas fotogrāfijas un citas piemiņas lietas, kas atsauc atmiņā kopīgi piedzīvoto. Tas viss bija apskatāms arī izstādē novadpētniecības stendā, kā arī publicēts bibliotēkas tīmekļvietnes novadpētniecības sadaļā. (Smiltenes, Strenču, Valkas novadu publisko bibliotēku darba pārskats par 2017. gadu [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Valkas novada centrālā bibliotēka, 2018. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/496579.html>; 59. lpp.)

☞ Ludzas bibliotēka 2020. gadā izmēģināja savu pirmo video pasākumu “Dzīvā grāmata”, kurā tika intervēti novadnieki Gundars Rufus Resnais ar sievu Aiju Bētiņu-Resno. Intervija tika ierakstīta un ieraksts izvietots bibliotēkas “Facebook” un “YouTube” (https://www.youtube.com/watch?v=8csN9ipMb-c) kontā. (Ludzas pilsētas galvenās bibliotēkas un Ludzas

Ievērojamu atbalstu novadpētniecības darbā bibliotēkām sniegusi dalība *UNESCO* LNK Latvijas bibliotēku tīklā “Stāstu bibliotēkas”. Bibliotekāri ir apguvuši stāstniecības prasmes un guvuši ierosmi un idejas stāstu pasākumu organizēšanai. Šīs prasmes tiek aktīvi izmantotas novadpētniecības pasākumu organizēšanā, kopienas vēstures apzināšanā, novadpētniecisku tēmu izpētē, kā arī, lai pulcinātu, aktivizētu un vienotu vietējo kopienas.

Daudzas bibliotēkas Latvijā organizē bijušo un esošo novadnieku salidojumus (Rīgas Centrālās bibliotēkas Bišumuižas filiālbibliotēka, Tadenavas bibliotēka, Pūres pagasta bibliotēka, Aronas pagasta Aronas bibliotēka).

➤ **Muzikāli pasākumi.**

Atklāj un popularizē novada muzikālo mantojumu.

➤ **Filmu demonstrēšana. Kinoseanss. Kinolektorijis.**

Tā kā pēdējos gados strauji papildinās novadpētniecisku video un filmu krājumi bibliotēkās, notiek to demonstrēšana publikai. Bieži filmu seansus papildina atmiņu stāstījumi par aizgājušo laiku, tikšanās ar video un filmu varoņiem, filmā redzēto komentē uzaicinātie vēsturnieki, novadpētnieki, novadnieki.

2016. gadā Cēsu Centrālās bibliotēkas Novadpētniecības krājums tika papildināts ar Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva sižetiem no dokumentālajām filmām, kuros atspoguļoti notikumi Cēsīs, kas aptver laika posmu no 1928. līdz pat 1994. gadam. Lai iepazīstinātu pilsētas iedzīvotājus un citus interesentus ar vēsturiskajām videoliecībām par Cēsīm, tika organizēti filmu demonstrējumi. 2016. gada izskaņā tika aizsākts kinolektoriju cikls “Cēsis 20. gadsimta dokumentālā kino kadros”. (Cēsu Centrālās bibliotēkas atskaite par darbu 2016. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. 2017. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/81407.html>; 32.-33., 57.-59. lpp.)

➤ **Diskusijas, diskusiju klubi, diskusiju cikli.**

Diskusijas par novadam nozīmīgām vērtībām, kultūras mantojuma un identitātes jautājumiem.

➤ **Novadpētniecības konferences, semināri.**

Organizējot konferences un seminārus, bibliotēkas padziļina izpratni par kultūras mantojuma nozīmīgumu un vērtību kopienā, popularizē novadpētniecību, veicina novada mantojuma pētniecību un sekmē plašākas sabiedrības iesaistīšanos novada mantojuma apzināšanā un saglabāšanā.

Ņemot vērā bibliotēku specializāciju, visbiežāk konferences veltītas novadniekiem – ievērojamiem literātiem.

Vērtīgs novadpētniecības krājuma papildinājums ir novadpētniecības konferenču materiāli (referāti, referātu kopsavilkumi, prezentācijas).

➤ **Novadpētniecības ekskursijas reālajā un virtuālajā vidē. Izzinošas pastaigas un pārgājieni pa tuvējo apkārtni. Novadpētnieciskas ekspedīcijas. Bibliotekārs – novada gids. E-gidi.**

Liela sabiedrības atsaucību izpelnījušies bibliotēku organizētie pārgājieni, ekskursijas, velobraucieni un ekspedīcijas. Novadpētniecības tematika sniedz teju neierobežotas iespējas izveidot daudzveidīgus ekskursiju maršrutus pa novadu, izglītojot to dalībniekus par novada vēsturi, dabu,

kultūrvēsturiskajiem objektiem, literatūru, personībām, notikumiem. Ekskursiju plānojot, jāizvēlas mērķauditorija (vai tā būs visaptveroša vai, piemēram, skolēni, pirmsskolas vecuma bērni, seniori, kāda konkrēta temata interesenti u. tml.), tēma/vietas, kas konkrēto mērķauditoriju interesētu, tad jāveic izpēte par tematu un maršruta izstrāde. Parasti ekskursijas tiek plānotas vidēji 1,5 stundu garumā.

§ 2019. gadā Gulbenes novada bibliotēkā ar Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstu tika realizēts projekts “Izziņošanas ekspedīcijas Gulbenes novadā”. Projekta mērķis – iepazīt novadu un apzināt tā kultūrvēsturisko mantojumu. Tika organizētas trīs ekspedīcijas Druvienas, Galgauskas un Litenes pagastā. Sadarbībā ar šo pagastu bibliotekārēm tika izstrādāti ekspedīciju maršruti, izveidojot kartes ar apskates objektiem. Katru ekspedīciju pavadīja eksperts, kas izglītoja dalībniekus par vietas vēsturi, dabas un kultūrvēsturisko mantojumu, iespējamiem risinājumiem tā saglabāšanā. (Gulbenes novada bibliotēkas atskaite par 2019. gadu [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. 2017. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837372.html>; 67. lpp.)

§ 2019. gadā Rīgas Centrālās bibliotēkas (RCB) filiālbibliotēka “Rēzna” organizēja novadpētniecības ekskursiju pa animācijas filmas “Jēkabs, Mimmi un runājošie suņi” varoņu pēdām. Filma veidota pēc rakstnieces Luīzes Pastores grāmatas “Maskačkas stāsts”. Ekskursijas dalībnieki devās uz Maskačku, kur tika iepazīstināti ar senās Lastādijas vēsturi, Maskavas forštati, Daugavas pietiekām, kuras mūsdienās pārvērtušās par ielām, kā arī daudziem citiem interesantiem objektiem. Ekskursijā bija iekļauta fotosesija un citas atraktīvas aktivitātes, piemēram, ar soļiem izmērīt ielu garumu vai viedtālruņos sameklēt “Runājošo suņu dziesmu”, ko filmā izpilda aktieris Andris Keišs, un kopīgi to nodziedāt. (Reinhaha, Sandra. Dodamies ekskursijā pa filmas “Jēkabs, Mimmi un runājošie suņi” varoņu pēdām [tiešsaiste]. *Rīgas Centrālā bibliotēka*. 4.11.2019. Skatīts 3.06.2021. Pieejams: <https://www.rcb.lv/2019/11/rezinas-piedavajums-oktobri/>)

§ Literārais tūrisms, kas pievēršas ievērojamākajām pilsētas literārajām vietām (ar rakstniekiem un literatūru saistītajām vietām, piemēram, darbības vietām populāros literāros darbos vai rakstnieku dzīves vietām), ir populārs daudzviet pasaulē. 2017. gadā RCB, kurai ir liela pieredze ekskursiju pa apkaimi organizēšanā, noritēja konkurss “Literārās pastaigas”, kura ietvaros tika izveidoti astoņi jauni literāro pastaigu maršrutu apraksti: “Atklāj Sarkandaugavu” (Sarkandaugavas filiālbibliotēka), “Pie Vārnu ielas republikāņiem. Pa rakstnieka Jāņa Grīziņa literāro varoņu pēdām” (Grīziņkalna filiālbibliotēka), “Kur mīt Rīgas lauvas?” (RCB Bērnu literatūras nodaļa), “Zigmunda Skujiņa Pārdaugava” (filiālbibliotēka “Pārdaugava”), “Šampēterī zīles krīt...” (Šampētera filiālbibliotēka), “Maskavas forštate caur gadsimtiem: Rīgas Centrāltirgus, Spīķeru kvartāls, Rīgas geto” (filiālbibliotēka “Rēzna”), “No Bišumuižas bibliotēkas līdz Bišumuižas pilij” (Bišumuižas filiālbibliotēka), “Šaurās Vecrīgas ielās...” (RCB Pieaugušo literatūras nodaļa). (Rīgas Centrālās bibliotēkas 2017. gada darba pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Rīga, 2018. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/496572.html>; 34.-35. lpp.)

§ Jērcēnu pagastā novadpētniecības materiālus popularizē, piedāvājot tematiskas ekskursijas Jērcēnmuižā. Bibliotēkai izveidojusies veiksmīga sadarbība ar vairākām tūrisma firmām. Piemēram, 2017. gadā tika noorganizētas 127 ekskursijas, Jērcēnmuižu apmeklēja 985 ekskursanti (latvieši, vācieši, igauņi, moldāvi un pa vienam no Itālijas, Irākas un Kanādas). Arī četras Strenču novada bibliotēku darbinieces kļuvušas par ekskursiju vadītājām un, darbojoties šajā jomā, izmanto novadpētniecības krājuma materiālus. Ekskursijas organizē vai sniedz gida pakalpojumu arī daudzas citas Latvijas publiskās bibliotēkas (Zeltiņu, Bejas, Veclaicenes, Ēdoles, Staburaga pagasta u. c.). (Latvijas publisko bibliotēku darba pārskati [tiešsaiste]. Skatīts 25.04.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70743.html>.)

§ Alūksnes un Apes novados bibliotēkas organizē ekskursijas iedzīvotājiem uz vietējiem uzņēmumiem, piemēram, 2020. gadā Alūksnē tika apmeklēta SIA “Linden” apģērbu ražotne, Mārkalnē – pagastā esošā bruģa ražotne. (Alūksnes un Apes novadu bibliotēku gada darba pārskats 2020 [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Alūksne, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/898559.html>; 3., 71. lpp.)

Bibliotekāri organizē arī ekspedīcijas, kurās kopā ar iedzīvotājiem vai dažādu jomu speciālistiem pēta novadu, fotografē, pieraksta atmiņas, uzmēra dižkokus.

§ 2018. gadā Viesatu kultūras namā notika tematisks pasākums “Viesatu pagasta 100 Zudušās mājas”, kurā apkopojā 7 ekspedīcijās paveikto un iezīmēja kartē zudušās mājas. Jau 1997. gadā Viesatu pagasta

bibliotēka sāka pierakstīt vietvārdus – šajā ap 1000 savāktu vietvārdu kolekcijā ir arī zudušo māju vārdi. 2015. gadā notika pirmā ekspedīcija, kurā tika apzinātas 13 mājas, 2017. gadā – 17 mājas. 2018. gadā kopā tika pulcēti esošie un bijušie viesatnieki un 5 ekspedīcijās tika atrastas 70 zudušās mājas. (Viesatu pagasta 100 Zudušās mājas [tiešsaiste]. Facebook. *Viesatu kultūras nams un bibliotēka*. 21.11.2018. Pieejams: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.2179351165657312&type=3>)

§ 2020. gadā Barkavas bibliotēka turpināja pētīt un apzināt seno mājvietu atrašanās vietas, izzināt mājvārdus. Tika apzinātas vairāk nekā 200 mājvietas. Uz atsevišķas planšetes Barkavas pagasta kartē atzīmētas visas apzinātās zudušās mājvietas laikā no 1920. līdz 2020. gadam. Ģikšu bibliotēka organizēja pētnieciskus pārgājienus, fotografējot un dokumentējot novada vietas un objektus. Gaiķu pagasta bibliotēkās vairāku mēnešu garumā projekta ietvaros apsekotas 152 mājas, pierakstīti 218 vietvārdi. Jaungulbenes pagasta bibliotēkas bibliotekāre, apmeklējot 6 mikrorajona attālākās viensētas, pierakstījusi iedzīvotāju stāstījumus par māju un dzimtu vēsturi. Lai šodienu fiksētu kā vēsturisku liecību nākotnei, tika organizētas ekspedīcijas bibliotēkas apkalpes teritorijā, fotografējot tajā esošās iestāžu ēkas, viensētas un daudzdzīvokļu namus. Šādi iegūtas 56 fotogrāfijas. (Latvijas publisko bibliotēku darba pārskati, 2020 [tiešsaiste]. Skatīts 25.04.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70743.html>)

Iecienīti ir arī sportiski pasākumi: velobraucieni, nūjošana, orientēšanās sacensības.

§ Cēsu Centrālajā bibliotēkā 2017. gadā Dzejas dienu ietvaros organizētas “Auto foto orientēšanās sacensības “Literārās Cēsis””. Pasākuma mērķis – popularizēt mazāk zināmo Cēsu vēsturi, kas saistīta ar literatūras, grāmatniecības un izglītības nozarēm (Cēsis ir daudzu ievērojamu literātu un grāmatizdevēju dzīves un darba vieta). Komandu uzdevums: pēc iespējas īsākā laikā atrast kartē atzīmētos kontrolpunktus – attēlos redzamos objektus (mājas, ielas, pieminekļus u. c., kas saistīti ar novadniekiem – literātiem un grāmatniekiem) un, līdzīgi kā šajos attēlos, tos nofotografēt savos mobilajos telefonos vai fotoaparātos. Brauciens noslēdzās dzejnieka Eduarda Veidenbauma dzimto māju “Glāznieki” piemiņas vietā Aldaru laukumā 1, kur notika arī pasākuma neformālā daļa – pikniks. Noslēgumā katra komanda saņēma balvas un īpaši sagatavotu tematisku informatīvo bukletu, kurā apkopota informācija par maršruta objektiem. (Cēsu Centrālās bibliotēkas atskaite par darbu 2017. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. 2017. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/490640.html>; 29.-30. lpp.)

Bibliotēkas aicina doties arī digitālajos un cita veida neklātienas ceļojumos, piemēram, spēles veidā.

§ Kuldīgas Galvenās bibliotēkas 2019. gada jaunums novadpētniecības resursu popularizēšanai un viedierīču izmantošanas prasmju pilnveidei ir vides izzināšanas programma – interaktīvs pārgājiens “Ūdens Kuldīgā” (<http://biblio.kuldiga.lv/?id=1303&r=Vides-izzin%C4%81%C5%A1anas-programma-%E2%80%93-interakt%C4%ABvs-p%C4%81rg%C4%81jiens-%E2%80%9C%C5%AAdens-Kuld%C4%ABg%C4%81%E2%80%9D>). Pārgājienā iespējams doties gan dabā, gan virtuāli, izmantojot viedierīci vai datoru. Pārgājiena laikā tiek apmeklētas Kuldīgas upes, dīķi, avoti, ūdenstorni, ūdenskritumi, strūklakas, ūdenssaimniecība, kā arī ielas, kuru nosaukumi saistīti ar ūdeni. Programma veidota, izmantojot slēpņošanas principus – pārgājiena dalībniekiem informācija jāmeklē Novadpētniecības datubāzes analītiskajos ierakstos par Kuldīgu un Kuldīgas novadu. 2020. gadā Kuldīgas Galvenā bibliotēka līdztekus jau iepriekš izstrādātajam maršrutam “Ūdens Kuldīgā” izveidojusi jaunu virtuālo novadpētniecības pārgājienu “Kuldīga mākslinieka acīm” (<http://biblio.kuldiga.lv/?id=1368&r=Interakt%C4%ABvais-p%C4%81rg%C4%81jiens-%E2%80%9CKuld%C4%ABga-m%C4%81kslinieka-ac%C4%ABm%E2%80%9D>). Kuldīga ir pilsēta, ko daudzu radošo profesiju pārstāvji ir izmantojuši iedvesmai saviem darbiem. Interaktīvajā pārgājienā ar uzdevumiem var vairāk uzzināt par Kuldīgas māksliniekiem un vietām, kur viņi pulcējas un glezno, kā arī nostiprināt informācijas meklēšanas iemaņas par Kuldīgu Novadpētniecības datubāzē. Programma veicina lokālpatriotismu, aktīvu dzīvesveidu, kā arī saturīgu brīvā laika pavadīšanu ar ģimeni un draugiem. Tā ieinteresē arī pilsētas viesus, tāpēc šī produkta piedāvāšanā ar Kuldīgas Galveno bibliotēku labprāt sadarbojas vietējie tūrisma speciālisti un viesu namu īpašnieki. (Vides izzināšanas programma – interaktīvs pārgājiens “Ūdens Kuldīgā” [tiešsaiste]. *Kuldīgas Galvenā bibliotēka*. 19.11.2019. Skatīts 3.06.2021. Pieejams: <http://biblio.kuldiga.lv/?id=1303&r=Vides-izzin%C4%81%C5%A1anas-programma-%E2%80%93-interakt%C4%ABvs-p%C4%81rg%C4%81jiens-%E2%80%9C%C5%AAdens-Kuld%C4%ABg%C4%81%E2%80%9D> ; (Kuldīgas reģiona bibliotēku pārskats par darbu 2020. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Kuldīga, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901730.html>; 5. lpp.)

☞ Latgales Centrālajā bibliotēkā kopš Ģimenes digitālo aktivitāšu centra atvēršanas 2019. gada sākumā bibliotēkas lietotājiem tiek piedāvātas virtuālās realitātes brilles, kas sniedz iespēju vērot Daugavpils, Preiļu, Utenas un Zarasu pilsētas interaktīvo video ar klātbūtnes efektu. Brillēs redzamais interaktīvais saturs ir papildināts ar īsu stāstījumu par redzamajiem objektiem. Izveidota arī virtuāla karte, kurā apkopoti visi interaktīvā satura risinājumos redzamie apskates objekti. Karte tiek izmantota arī, konsultējot Daugavpils viesus par tūrisma objektu atrašanās vietām. (Latgales Centrālās bibliotēkas darba pārskats par 2019. gadu [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Daugavpils, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/836874.html>; 64.-65. lpp.)

➤ **Talkas, koku stādīšana.**

Bibliotēkas uzņemas iniciatīvu organizēt Lielo talku savā pagastā, ievērojamu novadnieku dzimtas māju sakopšanas talkas, kā arī koku stādīšanu, godinot novadnieku vai nozīmīgu vēsturisku notikumu.

○ **‘Bibliotēka iziet ‘ielās’ jeb novadpētniecības resursu popularizēšana ārpus bibliotēkas.**

Ar vēstījumu par bagātīgo un interesanto kultūrvēsturisko mantojumu, kas rodams bibliotēkās, bibliotekāri arvien aktīvāk dodas ārpus bibliotēkām, piedaloties pilsētu, pagastu un novadu svētkos un dažādos pasākumos (Grāmatu svētkos, Dzejas dienās, Muzeju naktī, Leģendu naktī, Viduslaiku svētkos, skolu salidojumos un citos gan novadu, gan blakusnovadu, gan arī valsts mēroga kultūras dzīves pasākumos). Arī bibliotēku ekspozīcijas arvien biežāk rod vietu ārpus bibliotēkas telpām.

☞ Ogres Centrālā bibliotēka (OCB) 2017. gadā, sadarbojoties ar Ogres Tautas teātri, popularizēja pilsētas kultūrvēsturisko mantojumu Ogres pilsētas svētkos “Dzīve ir upe”. Ogres tautas teātris Ogres upes krastā uzveda “Upes stāstus”, ieskicējot Ogres pilsētas un upes kopīgo vēsturi. Stāsti tapa, izmantojot OCB novadpētniecības materiālu krājumu: 30. gadu laikrakstus “Ogres Straume” un “Ogres Ziņas”, kuros bija publicēti apraksti, dzejoļi un feļetoni par atpūtnieku dzīvi, kā arī mūsdienu autoru darbi par Ogrī un Ogres upi. (Ogres Centrālā bibliotēka. Pārskats par darbu 2017. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Ogre, 2018. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/496568.html>; 55.-56. lpp.)

☞ Vānes pagasta bibliotēka 2019. gadā sagatavoja un izvietoja Vānes baznīcā stendu par Vānes baznīcas vēsturi. (Tukuma bibliotēka. Teksta atskaite par Tukuma, Engures, Jaunpils, Kandavas novadu bibliotēku darbību 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Tukums, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837361.html>; 70. lpp.)

○ **Novadpētniecības konkursi un viktorīnas.**

Lai veicinātu interesi un paplašinātu zināšanas par novadu un novadpētniecību, popularizētu bibliotēkas novadpētniecības resursus, iesaistītu iedzīvotājus novadpētniecības resursu veidošanā, bibliotēkas organizē dažādus novadpētniecības konkursus un viktorīnas. Konkursi tiek organizēti arī virtuālajā vidē – sociālajos tīklos.

Konkursa jautājumi ir par kultūrvēsturiski nozīmīgiem objektiem, notikumiem un personām, atbildes uz konkursa jautājumiem rodamas bibliotēkas novadpētniecības krājumā, tīmekļa vietnē, elektroniskajās datubāzēs. Populāri ir arī fotokonkursi un literāri radoši konkursi.

☞ Ventspils bibliotēka, sagaidot Ventspils 725. dzimšanas dienu, 2015. gadā organizēja literārās jaunrades konkursu “Mani 725 vārdi Ventspilij”. Savukārt Madonas bibliotēka 2016. gadā organizēja fotokonkursu “Mana mīļākā vieta Madonā”. (Latvijas publisko bibliotēku darba pārskati [tiešsaiste]. Skatīts 25.04.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70743.html>.)

☞ Kuldīgas Galvenajā bibliotēkā 2019. gada augustā katru ceturtdienu tika organizēts konkurss: pēc fotogrāfijas atpazīt kādu vietu Kuldīgā un iesūtīt vietas fotogrāfiju mūsdienās. (Kuldīgas Galvenā bibliotēka. Kuldīgas reģiona bibliotēku pārskats par darbu 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Kuldīga, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/836873.html>; 52. lpp.)

§ 2019. gadā Nīcas novada Kultūras centrs, sadarbojoties ar novada bibliotēkām, organizēja stāstu konkursu “Reiz Nīcā...”. Konkursa mērķis bija atrast un apkopot interesantus stāstus par Nīcas novada cilvēkiem, ģimeņu tradīcijām, likteņa pavērsieniem, atgadījumiem, notikumiem un vietām, arī nostāstus, teikas, anekdotes un citus Nīcas novadu raksturojošus stāstus, kā arī veicināt novadnieku līdzdalību un iesaisti novada vēstures apzināšanā un popularizēšanā, atklāt līdz šim nezināmus Nīcas novada vēstures faktus. (Liepājas reģiona bibliotēkas. 2019. gada pārskats [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Liepāja, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/836877.html>; 47. lpp.)

§ 2019. gadā Valmieras bibliotēkas Bērnu apkalpošanas nodaļa organizēja stāstu konkursu skolēniem “Manas dzimtas vīri – karavīri. Karavīru gaitu atspoguļojums 100 gadu garumā”. Konkurss notika par godu Latvijas armijas simtgadei. Tā mērķis – veicināt skolēnu interesi par valsts vēsturi, izzinot un izpētot savas dzimtas karavīru gaitas. Uzdevums bija atrast, saklausīt, izzināt stāstu par kādu dzimtas cilvēku – Latvijas brīvības cīnītāju, Latvijas aizstāvi. Konkurssam tika iesniegti 10 darbi un viens video. Darbi glabājas Valmieras bibliotēkā un ir iedvesmas avots arī citiem interesentiem pēfīt savu dzimtu un iegūt jaunas zināšanas, atklāsmes par tuvinieku likteņiem un piederības sajūtu savai valstij. (Valmieras bibliotēkas gada teksta pārskats par darbu 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 12.10.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837364.html>; 36. lpp.)

§ Preiļu Galvenajā bibliotēkā izzinošu, interaktīvu viktorīnu par novadu un novadpētniecību veidošanai izmanto Ģimenes digitālo aktivitāšu centra interaktīvo tāfeli. Tajā var spēlēt arī novadpētnieciska rakstura komandu spēles un pārbaudīt zināšanas latgaliešu kultūrvides jautājumos (piemēram, pareizi ievietot trūkstošos vārdus Preiļu himnas tekstā, minēt latgalisko uzvārdu literāro tulkojumu, atminēt novadnieku profesijas u. c.). Preiļu Galvenās bibliotēkas novadpētniecības viktorīna par Preiļu novada personībām “Atpazīsti novadniekus bērniņā!” un novadpētniecības viktorīna par Preiļu pilsētu (<http://www.preilubiblioteka.lv/index.php?mod=articles&menu=35&smenu=2>). Arī Latgales Centrālajā bibliotēkā tiek izmantots *Kinect* viktorīnu interaktīvais satura risinājums, kas sniedz iespēju bibliotekāriem izveidot viktorīnas par dažādiem tematiem. (Latvijas publisko bibliotēku darba pārskati, 2020 [tiešsaiste]. Skatīts 25.04.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70743.html>)

§ 2020. gadā Saldus pilsētas bibliotēka sakarā ar novadnieka, dzejnieka Māra Čaklā 80. dzimšanas dienu organizēja literāro konkursu “Čaklais un ES”. Konkursa dalībniekiem bija jāizvēlas kāds no M. Čaklā dzejoļiem un jāuzraksta atbildes dzejolis. Dzejoļu konkursā piedalījās 23 dalībnieki – Saldus novada dzejnieki. Konkursa darbus vērtēja žūrijas komisija (Ingmārs Čaklais, Ieva Samauska, Sandra Burve, Ilze Ābola, Andris Akermanis) saskaņā ar nolikumā definētajiem kritērijiem: <https://biblioteka.saldus.lv/dzejolu-konkurss/>. Uzvarētāji tika apbalvoti noslēguma pasākumā “Četri balti krekli”, kas norisinājās Dzejas dienu ietvaros. (Saldus pilsētas bibliotēkas pārskats par Saldus un Brocēnu novadu bibliotēku darbu 2020. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Saldus, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901874.html>; 58.-59. lpp.)

Organizējot šādus konkursus, bibliotēkas sadarbojas ar citām novada institūcijām un organizācijām. Piemēram, žūrijā uzaicina darboties pārstāvjus no pašvaldības, skolas vai vēstures biedrības, novadnieku – profesionālu fotogrāfu. Konkursa informatīvais atbalstītājs var būt vietējais medijs. Konkursi skolēniem tiek organizēti sadarbībā ar izglītības iestādēm.

Lai sekmētu novada publisko bibliotēku novadpētniecības darba attīstību, reģionu galvenās bibliotēkas organizē novadpētniecības konkursus novada bibliotēkām. Nereti šādi konkursi tiek organizēti kopā ar pašvaldību, iesaistot visas novada kultūras un izglītības iestādes.

§ Alūksnes novadā novadpētniecības konkursu organizēšana novada kultūras un izglītības iestādēm izveidojusies par stabilu tradīciju jau kopš 2002. gada. Konkursa galvenie mērķi – pēfīt Alūksnes novada kultūrvēsturiskās vērtības un sekmēt pašvaldības iestāžu sadarbību. Konkursus organizē Alūksnes pilsētas bibliotēka un Alūksnes novada pašvaldības kultūras un sporta nodaļa, piesaistot arī Alūksnes muzeju, Alūksnes novada izglītības pārvaldi. Konkursos piedalās novada bibliotēkas, muzeji, kultūras (tautas) nami, izglītības un kultūrizglītības iestādes. Ik gadu rudenī tiek izsludināts jauns konkursa temats. Tiek vērtēta darba oriģinalitāte, unikalitāte, dokumentalitāte, atbilstība konkursa tematam, darba noformējums, kā arī iestāžu sadarbība. Konkursos top jauni novadpētniecības resursi, kas kļūst par vērtīgu Alūksnes pilsētas bibliotēkas novadpētniecības krājuma papildinājumu (tajā tiek glabāti visu

gadu konkursu darbi). Tādējādi tie ir pieejami ikvienam interesentam. Konkursu darbi tiek izmantoti arī novada kultūrvēsturisko vērtību popularizēšanai. Piemēram, 2014. gada konkursa temats bija “Zudušais laiks”. Šajā konkursā pētniecībai izvēlētas tēmas saistījās ar zudušajiem arhitektūras, mākslas pieminekļiem, dabas objektiem, sabiedriskām ēkām, kultūras un sadzīves tradīcijām, mutvārdu daiļradi vai amatniecības prasmēm. 2015. gada konkursā “Latvijai – 100. Nacionālās vērtības un laika liecības Alūksnes novadā. Personības un viņu darbi” tika iesniegti 19 darbi, kuru veidošanā piedalījās 28 pašvaldības iestādes. Savukārt 2016. gada konkursā “Latvijai – 100. Nacionālās vērtības un laika liecības Alūksnes novadā. Tradīcijas” konkursa dalībnieki tika aicināti pētīt un dokumentēt Alūksnes novadam raksturīgās tradīcijas. Tika pētītas gan talku, gan kapusvētku, aušanas, teātra spēlēšanas, mākslas zāģēšanas, Masleņicas un citas tradīcijas. (Alūksnes reģiona bibliotēku darba pārskati, 2014-2016 [tiešsaiste]. Skatīts 25.04.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70761.html>)

§ 2019. gadā, Baltijas ceļa 30. gadadienā, Valmieras bibliotēka organizēja novadpētniecības konkursu “Baltijas ceļam – 30” reģiona pašvaldību publiskajām bibliotēkām ar mērķi sekmēt bibliotēku novadpētniecības darba attīstību, mantojuma dokumentēšanu, saglabāšanu un popularizēšanu atbilstoši mūsdienu informācijas tehnoloģiju laikmetam, kā arī pievērst bibliotekāru uzmanību Baltijas ceļa akcijas dalībnieku apzināšanai un intervēšanai savā pagastā, pilsētā vai vietējā kopienā. Vienlaikus konkurss veicināja dažādu uzziņu avotu, datubāzu un citu informācijas meklēšanas iespēju apgūšanu un izmantošanu, kā arī sekmēja bibliotēku publicitāti, nodrošinot savākto materiālu pieejamību lietotājiem savās bibliotēkās un Valmieras bibliotēkas Novadpētniecības platformā. Konkursa gaitā tika apkopotas 61 cilvēka atmiņas, apzinātas 120 jaunas, iepriekš npublicētas fotogrāfijas, atrasts un no aizmirstības izcelts viens 5 minūšu garš videomateriāls, kurā fiksēta Burtnieku pagasta iedzīvotāju piedalīšanās akcijā. Sagatavoti jauni novadpētniecības materiāli, organizēti pasākumi, tapušas publikācijas. Konkursa materiāli pieejami: <http://www.biblioteka.valmiera.lv/lv/novadpetnieciba/konkurss-baltijas-celam-30>. (Valmieras bibliotēkas gada teksta pārskats par darbu 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837364.html>; 44.-45. lpp.)

○ **Novadpētniecības stundas. Novadpētniecības materiālu integrēšana skolu mācību programmās. Nodarbības par dažādiem novadpētniecības tematiem. Semināri. Darbnīcas. Novadpētniecības vasaras nometne. Jauno novadpētnieku vasaras skola. Vēstures, novadpētniecības pulciņi.**

Bibliotēkas organizē izglītojošus un radošus pasākumus, un dažādas aktivitātes gan bērniem, skolēniem, gan pieaugušajiem, kuros iepazīstina ar bibliotēkas novadpētniecības krājumu, novadpētniecības datubāzi un citiem novadpētniecības resursiem bibliotēkā, novada vēsturi, ievērojamiem novadniekiem, kā arī palīdz apgūt dažādas novadpētniecības darbā noderīgas prasmes. Piemēram, bērni var apgūt dzimtas koku zīmēšanu, pieaugušie – dokumentu, attēlu skenēšanu, atmiņu ierakstīšanu, foto rediģēšanu, dzimtas vēstures pētniecības pamatus, novadpētniecisku tīmekļa vietņu izmantošanu. Tiek organizēti novadpētniecības jaunieguvumu apskati un semināri, piemēram, “Jauni tīmekļa resursi novadpētniecībā.”

Īpaši aktīvi novadpētniecības darba popularizēšana noris izglītības iestāžu mērķauditorijai, iekļaujot novadpētniecības tematu bibliotekāro stundu plānā, organizējot nodarbības un dažādus pasākumus skolēniem, sagatavojot digitālo resursu ceļvežus skolām un skolotājiem, iepazīstinot pedagogus (piemēram, latviešu valodas un literatūras, vēstures, ģeogrāfijas skolotājus), direktoru vietniekus mācību darbā, skolu bibliotekārus ar novadpētniecības resursiem izmantošanai mācību procesā un skolēnu zinātniski pētniecisko darbu izstrādei. Novadpētniecības materiālu integrēšana skolu mācību programmās palielina mācību procesa efektivitāti, jo vispārīga mācību satura sasaiste ar personisko, tuvo, vietējo (piemēram, notikumiem novada, vietējās sabiedrības, dzimtas, ģimenes locekļu dzīvē) palīdz labāk apgūt konkrētos mācību tematus.

§ Latgales Centrālā bibliotēka 2019. gadā skolēnu un studentu grupām organizēja novadmācības un novadpētniecības stundas. Populārākās no tām: “Mana pils Daugavpils”, “Mūsu novadnieki – Latvijas lepnums”, “Rīgas iela Daugavpilī”, “Parki – Daugavpils zaļā rota”, “Daugavpils skan!”, “Dainu skapis – pasaules kultūras sastāvdaļa”, kur uzmanība veltīta Daugavpils novadam raksturīgo tautasdziesmu

daudzveidībai, “Daugavpils dzejnieki”, “Daugavpils pilsētas leģendas”, “Dzimtās vietas pazinējs”, “Daugavpils pilsētas vadītāji. Pāvels Dubrovins” u. c. (Latgales Centrālās bibliotēkas darba pārskats par 2019. gadu [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Daugavpils, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/836874.html>; 63.-63. lpp.)

☞ Riebiņu novada Centrālajā bibliotēkā 2016. gadā tika izveidota Jauno novadpētnieku vasaras skola, kur aicināja piedalīties Riebiņu novada jauniešus vecumā no 14 līdz 18 gadu vecumam, lai iepazītu un izzinātu novada vēsturi un personības, pētītu un vāktu materiālus par savu novadu. Nodarbībās jaunieši iepazīna Riebiņu pils un skolas vēsturi, novadnieka komponista Jāņa Ivanova dzīves gājumu, devās ekspedīcijā uz Rušonas pagastu. Ar nodarbību laikā savāktajiem materiāliem (fotogrāfijām, video, intervijām, atmiņu stāstiem) tika papildināts bibliotēkas novadpētniecības krājums. (Teksta pārskats par pagastu bibliotēku darbu: Preiļu, Aglonas, Riebiņu, Vārkavas novads 2016. gads [tiešsaiste]. Skatīts 4.06.2021. 2017. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/81813.html>; 28., 30. lpp.)

☞ Jelgavas novada Kalnciema pagasta bibliotēkā darbojas Vēstures pulciņš. Savukārt Krāslavas Centrālajā bibliotēkā darbojas novadpētniecības pulciņš “Jāņtārpiņi”, viens no uzdevumiem – digitālās kolekcijas “Krāslavas novada skolu jaunatnes gājums dziesmu un deju svētkos Rīgā 1960-2015” veidošana. (Latvijas publisko bibliotēku darba pārskati [tiešsaiste]. Skatīts 25.04.2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70743.html>.)

○ **Novadpētnieku vai novadpētniecības interesentu apvienošana (novadpētnieku biedrības vai interešu grupas, vēstures draugu kluba, ģenealoģijas vai dzimtas vēstures grupas izveide bibliotēkā).**

Lai piesaistītu plašāku interesi bibliotēkas novadpētniecības darbam, veicinātu bibliotēkas novadpētniecības resursu izmantošanu, aktualizētu novadpētniecības darba nozīmīgumu kopienā, bibliotēka var būt iniciators vietējo novadpētnieku, vēstures un novadpētniecības darba entuziastu un interesentu apvienošanā, nodibinot biedrību, klubu vai interešu grupu. Bibliotēka piedāvā telpas, tehniku un tehnoloģijas, informācijas resursus, dažos gadījumos arī vietu biedrības krājuma glabāšanai u. tml. Apvienību biedri nodarbojas ar novada vēstures pētniecību, vēstures liecību vākšanu, iedzīvotāju iesaistīšanu novadpētniecības krājuma papildināšanā, pasākumu organizēšanu.

☞ Limbažu Galvenajā bibliotēkā katru mēnesi notiek novadpētnieku un vēstures draugu interešu grupas tikšanās. Šeit pulcējas Limbažu novada iedzīvotāji, kurus interesē novada vēsture. Katrai tikšanās reizei ir noteikta tēma, tiek pieaicināti lektori, par konkrēto tematu notiek diskusija un sanākušie dalās ar saviem atmiņu stāstiem. Tikšanās tiek ierakstītas, lai saglabātu mutvārdu liecības, un pēc tam pieejamas bibliotēkā jebkuram interesentam. Savukārt bibliotēka katrā tikšanās reizē cenšas popularizēt un piedāvāt bibliotēkā pieejamos resursus, kas grupas biedriem varētu būt noderīgi. (Limbažu Galvenās bibliotēkas pārskats par darbu 2015. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Limbaži, 2016. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/70949.html>; 47.-48. lpp.)

☞ Lādežera bibliotēkā darbojas interešu grupa “Novadpētnieki”, kurā pārsvarā tiekas vietējie seniori. Klubiņa dalībnieki kopīgi kārtoti novadpētniecības materiālus, vāc un apkopo atmiņu stāstus, veic citus darbus. (Pārskats par darbu Limbažu un Alojās novadu bibliotēkās 2016. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Limbaži, 2017. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/81755.html>; 38. lpp.)

☞ Vidrižu bibliotēkā 2019. gadā sāka darboties vēstures draugu pulciņš. (Pārskats par darbu Limbažu un Alojās novadu bibliotēkās 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Limbaži, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837182.html>; 87.-88. lpp.)

○ **Pētniecība un novada vēstures izpētes veicināšana.**

Pētniecība bibliotēkās lielā mērā ir saistīta ar novadpētniecības resursu popularizēšanu, jo pētnieciskās darbības rezultātā plašākai sabiedrībai tiek atklāts novadpētniecības krājuma saturs, iegūti līdz šim nezināmi, nozīmīgi fakti, radīti jauni apkopojumi, saistoši materiāli (publikācijas, grāmata, ziņojumi, referāti konferencē, izstāde, interneta vietne u. c.). Pētniecības rezultāti tiek atspoguļoti arī semināros, publiskās lekcijās un lasījumos, TV un radio raidījumos, piesaistot plašu publiku, kā arī aktualizējot dažādus novada vēstures jautājumus, laikposmus, notikumus.

○ **Sadarbība.**

Sadarbībā ar citiem novadpētniecības darbā iesaistītajiem bibliotēkas iegūst gan plašāku auditoriju, piesaistot muzeju, arhīvu, tautas namu, tūrisma informācijas centru (TIC) un citu pašvaldības institūciju un iestāžu darbiniekus, vietējo biedrību, sabiedrisko organizāciju biedrus u. t. t., gan plašākas iespējas savu novadpētniecības resursu popularizēšanai, piemēram, ievietot savus publicitātes materiālus pašvaldības informatīvajā ikmēneša bukletā, izvietot afišas un informācijas materiālus pilsētvidē, pilsētas domē, izglītības iestādēs, veikalos (dažas pašvaldības tieši veikalos ir uzstādījušas informatīvos skārienjūtīgos ekrānus). Sadarbības rezultātā bieži tiek īstenoti apjomīgi projekti, organizēti pasākumi, sastādīti un izdoti izdevumi par novadu un novadniekiem.

☞ Ogres Centrālajā bibliotēkā (OCB) izveidojusies laba sadarbība ar Ogres Vēstures un mākslas muzeju izstāžu un pasākumu organizēšanā. Piemēram, Ogres pilsētas svētku ietvaros OCB bibliobusā bija skatāma ar muzeju kopīgi veidotā izstāde “Dzīve ir Kino un Kino ir Ogrē” par Ogres Kinoteātra vēsturi. Filmu afišas bija no muzeja krājuma. (Pārskats par Ogres reģiona bibliotēku darbu 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Ogre, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837189.html>; 58. lpp.)

☞ Barkavas bibliotēka jau vairākus gadus apzina un pēta Barkavas pagasta zudušo seno mājvietu atrašanās vietas, izzina mājvārdus. Apzinātas vairāk nekā 200 mājvietas. Vairāku gadu garumā ir izveidojusies laba sadarbība ar novadnieci-keramiķi Līgu Skariņu. 2020. gadā Madonas muzejā notika L. Skariņas personālizstāde “Zemes DNS”. Izstādes ekspozīcijas centrā bija Barkavas pagasta karte, uz kuras tika izvietotas L. Skariņas vadītajās radošajās darbnīcās Barkavas bibliotēkā izgatavotās māla plāksnītes ar seno mājvietu nosaukumiem. Uz atsevišķas planšetes Barkavas pagasta kartē tika atzīmētas visas apzinātās zudušās mājvietas laikā no 1920.-2020. gadam. Izstādē tika prezentētas arī bibliotēkas apkopotās fotogrāfijas un vēstījumi gan no seno, gan esošo māju saimniekiem, kuri bija atsaukušies uz aicinājumu apzināt savas dzimtas saknes. (Pārskats par Madonas, Cēsaines, Ērgļu, Lubānas un Varakļānu novadu pašvaldību bibliotēku darbību 2020. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.09.2021. Madona, 2021. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/901825.html>; 63. lpp.)

Svarīgs sadarbības partneris novadpētniecības darba jomā bibliotēkām ir jau pieminētie TIC. Sadarbība ar TIC dod iespēju demonstrēt novada bagātības tūristiem, novada viesiem. Sadarbības veidi ir dažādi: informācija par bibliotēkas novadpētniecības pakalpojumiem tiek iekļauta TIC bukletos, TIC tiek izplatīti bibliotēkas novadpētniecības krājumus popularizējoši materiāli, TIC darbinieki, arī tūrisma nozares studenti aktīvi izmanto bibliotēkas novadpētniecības krājumu novada izpētei, objektu apzināšanai, jaunu tūrisma maršrutu izstrādei. Bibliotēkas TIC piedāvā savus izstrādātos produktus, piemēram, orientēšanās spēli pa pilsētu.

Savukārt sadarbībā ar vietējiem medijiem, tajā skaitā reģionālo TV tiek popularizēti bibliotēkas novadpētniecības pasākumi, izstādes, projekti, tiek uzņemti novadpētnieciski videosīžeti. Bibliotēkas novadpētniecības resursi ir neizsmeļams iedvesmas avots un informācijas bāze rakstiem, TV raidījumu, videofilmu veidošanai.

Plašu darbības lauku novadpētniecības resursu popularizēšanā piedāvā sadarbība ar vietējiem iedzīvotājiem, ikvienam dodot iespēju iesaistīties un ļaujot bibliotēkas novadpētniecības darbu un sava novada izpēti uztvert un pieņemt kā personiski un individuāli nozīmīgu. Tādēļ ir ļoti svarīgi mudināt vietējo biedrību pārskatīt ģimenes arhīvus un papildināt bibliotēku novadpētniecības krājumus ar nozīmīgiem materiāliem, dalīties atmiņās, piedalīties kopējos pasākumos ar savu pienesumu, iesaistīties brīvprātīgajā novadpētniecības darbā u. tml.

☞ Viesatu pagasta bibliotēka 2019. gadā aicināja iedzīvotājus piedalīties fotoizstādes “Senās latviešu amatu prasmes un dzīvesveids” veidošanā. Fotoizstādes mērķis – veicināt interesi par latviešu senajiem amatiem un to daudzveidību, kā arī saglabāt fotogrāfijas kā kultūrvēsturisko mantojumu nākamajām paaudzēm. Kopā ar ģimeni vajadzēja ieskatīties vecvecāku un vecāku albumos un atrast fotogrāfijas, kurās redzami seni amati. Fotoizstādē piedalījās 35 iedzīvotāji un tika iesniegtas 80 fotogrāfijas.

Fotogrāfijas ir digitalizētas un papildina bibliotēkas novadpētniecības krājumu. (Tukuma bibliotēka. Teksta atskaite par Tukuma, Engures, Jaunpils, Kandavas novadu bibliotēku darbību 2019. gadā [tiešsaiste]. Skatīts 25.05.2021. Tukums, 2020. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/837361.html>; 72.-73. lpp.)

○ Tradīciju ‘iedzīvināšana’.

Bibliotēka var būt vieta, kur tiek saglabāts un tālāk nodots nemateriālais kultūras mantojums – paaudzēs pārmantotās apkaimes vai novada tradīcijas vai īpašas prasmes. Šī mantojuma apzināšana un fiksēšana izpētes procesā spēj bagātināt ne tikai novadpētniecības krājumu. Tradīcijas iespējams saglabāt ne tikai ‘iekonservētā veidā’ (rakstiskā, audiovizuālā), bet arī iedzīvināt tās mūsdienu lietojumā, tādējādi saglabājot šīs tradīcijas dzīvas, iepazīstinot ar tām iedzīvotājus, tālāknododot un popularizējot tās.

Bibliotēkas organizē, piemēram, čigānos iešanas meistardarbnīcas, Meteņu, Pēterdienas un citu tradicionālo svētku svinēšanu, siera siešanu, kartupeļu un siļķes avīzē cepšanu ugunskurā, nodarbības vilnas vērpšanā, ūdenskliņģeru (nereti pieminēti latviešu literātu autobiogrāfiskajos darbos) degustēšanu, maija dziedājumu tradīciju Latgalē pie krucifiksiem, Bārbalas dienas klimpu zupas ēšanu u. c.